

Йўлдош Сулаймон

ФАРҒОНАНОМА

Водий достони

Тошкент.

Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти

1995 йил.

Фаргона вилояти шоир ва ёзувчиларининг меҳрли, саҳоватли, ташаббускор раҳбари, ўзини эмас, ҳаммаша ўзгаларни ўйлайдиган Йўлдош Сулаймоннинг ижодий ишга қадам қўйганига 40 йилдан ошди. Унинг болаларга бағишланган «Биз саёҳатчилармиз», «Раҳима-чи, ваҳимачи», «Мен отамни ўйласам», «Мен биринчи муаллим», «Хозир ёшим олтида», «Қуёшли кун» шеърий тўпламлари, «Даъватингни эштитман, ҳаёт», «Катта йўлга чиққунча», «Боболар қалби», «Сен-менинг қуёшимсан», «Боқий умр» каби очерк ва ҳикоя китоблари, адабий жамоатчилик эътиборини қозонган «Авлодлар», «Муҳаббат», «Жалада қолган гул» қиссалари, «Субҳидам», «Вафо» романлари, шеърият шайдоларики хушнуд этган «Дардим сизмас дунёга», «Шаҳризод бўл бир кеча» китоблари Йўлдош Сулаймон ҳаяжони ва заҳмати меваларидир.

У Фарғонани жонидан ортиқ кўради, уни ҳаммаша минг ранг, минг бўҳангда қуйлаш бағрида ёнади. Оловга айланган бу ҳистуйғусини у «Қўқоннома», «Марғилоннома», «Гулнома» қасидаларида, жуда кўп шеърларида, «Онажоним, Фарғонам, онажоним», «Уйқудаги гўзал», «Меҳру муҳаббатли кишилар авлодимиз», «Хўқонди латиф», «Қаёрдасан, хотиржам кунлар», «Тоглар оҳусининг қўшиғи» сингари юзлаб очерк ва лавҳаларида тўлиб-тошиб ифода этган.

Таниқли адиб ва сеvimли шоирнинг «Фарғонаном» дostonи ана шу муҳаббат пзҳорининг давоми бўлиб, унда Фарғона водийси тарихи, улуг фарзандлари кураши, орзуси, иқболи, иштиробу армони армон ва нурли тўлқин билан ёзилган.

ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ ИЖОДКОР ЁШЛАР УЮШМАСИ БУЮРТМАСИ БИЛАН НАШР ЭТИЛДИ

4702620202

С

Қатъий буюртма, 1995 йил.

М 352 (04) — 95

5 — 635 — 01461 — 5

*С) Рафур Ғулом номидаги
Адабиёт ва санъат нашриёти,
1995 йил.*

Кўпайишиб кетганда Одам Атонинг насли,
 Насиб этмиш уларга ҳаллоқи олам васли.
 Қариндош-уруғларга бўлинишиб ўшалар,
 Ўзларига сўрашган алоҳида гўшалар.
 Ҳаммага навбат бериб, уларнинг бир гуруҳи,
 (Ардоқласин ҳамиша ўша аждодлар руҳи)
 Бошқаларни авайлаб, ўзларини ўйламай,
 Ўзгалар тарафига ҳатто ҳиёл бўйламай
 Сабру бардош бағрида кутишибди навбатни,
 Ҳамма муродга етгач қамчилашибди отин.
 Аммо кеч борибдилар Худонинг ҳузурига,
 Мукофот олибдилар улар ўз узрига!
 Юз-кўзларин силабди майин эсан ширин ел.
 = Ё худо, = дебди улар. = Ерлик бўлди ҳамма эл.
 Яна борми мулкнингда бизор эгасиз маскан?
 Жамолнинг кўриб, ё раб, етдик орзу ҳавасга!
 Даргоҳингда турибмиз, бу — иқболдир аввало,
 Нени раво кўрасан, бу ўзингга ҳавола.
 Ер чиндан ҳам бўлиб, бошқа қолмаган экан,
 Фақатгина шу уруғ ундан олмаган экан.
 Меҳрибон ва шафқатли яккаю ёлғиз худо
 Бандаси хизмати а доимо бўлиб фидо —
 Малоиклар эгаллаган жойдан инъом этибди,
 Кеч қолган бу уруғнинг боши кўкка етибди.
 Китобларда ёзилган қутлуғ жаннат шу экан,
 «Боғи эрам»у Юсуфнинг ҳусни ҳам қўшув экан,
 Шу ерда экан боғу, шу ерда экан гуллар.
 Шундай юрт насиб этган ўша тоза кўнгиллар
 Обрў топган диёнат машъалини кўтариб!
 Гўзаллик ҳақидаги жуда-жуда кўп таъриф —
 Шу манзилга ошиқлик изҳоридан туғилган,
 Ўзгача чиройми ё вур боридан туғилган!
 Кимлар уни давон деб, давондан ошиб келган,
 Ҳатто тонг сабоси ҳам висолга шошиб келган.
 Фаргона водийсидир ўша масканнинг номи,
 Бу бизга худоимнинг саҳоватли инъоми!
 Қаҳқашоним, оқ йўлим, ўзимнинг самон йўлим,

Биргина яхши шеърга етсайди, қани қўлим.
 Бу сафарги қўшиғим на қуёшу ва на ой,
 Унинг бу чиройида кўринар минг бир чирой —
 Бўямасдан-нетмасдан кўрсатсам Фарғонани,
 Оламга кўз-кўзласам бу ҳусни ягонани!
 Бобом Аҳмад Фарғоний дунё бўйлаб минбарим,
 Муҳаббатим қувончу ишқ йўқлиги озорим.
 Аждодларим орзуга бекам етгани учун,
 Шундай дўзал диёрни ато этгани учун,
 Энг ҳалолу покларга фарзанд бўлганим боис,
 Ушалар тилагандай кучга тўлганим боис.
 Ўз боғ-роғим, дарём, ўз тоғим борлигига,
 Ўз тилиму ўз эрким ўзимга ёрлигига —
 Шукронам, бу манглайдан оқайтган терларим,
 Чиройига чирой қўшар кундан-кунга ерларим!
 Фарғонани кезганда ловуллар дил ҳайратдан,
 Ҳар бир иш худодану у буюрган меҳнатдан.
 Даргоҳига бош уриб, бурчин адо этолсам,
 Ҳақ таоло ризосин олар кунга етолсам —
 Ушалган бўлар шунда кўнгилдаги армоним,
 Йўлимдан адаштира, ёлғиз ўзинг сарбоним!
 Ишқингда ёнганимни ўзинг кўриб турибсан,
 Қон десанг қонимда ҳам ўзинг уриб турибсан —
 Нафосатга азалдан энг бой бўлган Фарғонам,
 Бу ёруғ дунёмизга чирой бўлган Фарғонам-
 Нега сен бошқачасан, бутунлайин бошқача,
 Севгисин изҳор этиб, ҳаттоки қуёшгача —
 Бор меҳрини пойинга аямай тўкиб турар,
 Ой гоҳ, саломга чиқиб, қаддини букиб турар.
 Сўраб ҳам кўрдим ҳамма юрту ҳалойиқлардан:
 Фарғона мулки мерос бизга малойиқлардан!

Йўқни йўндиришга агар сизга ҳад,
 Ўтмишга бошлардим бир-бир саёҳат.
 Отимни Хиротга қистаб борардим,
 Навоий бобомни петаб борардим.
 Усмон Носир изин излаб чопардим,
 Каерда бўлса ҳам излаб топардим.
 Не эли армони, не эди дарди —
 Насиб этса шундай он қузатардим:
 Мухлисининг олиб эсу хушини,
 Қайнаб-қайнаб дилдан шеър ўқишини!

Наҳот севги, наҳот шеър оёқ-ости,
 Замониянинг ундан бормиди қасди?
 Алқаяймиз бугун босмачиларни,
 Шошилиб кўтардик бошга уларни.
 Холхўжа, Мадамин, Эргаш қўрбоши,
 Шермуҳаммад эса ичида ёши —
 Ўзаро дил очиб, сирлашмаганлар,
 Динсизларга қарши бирлашмаганлар.
 Нега бир-бирларин кўришолмаган,
 Урушу жангларсиз туришолмаган?!
 Одамлар уйини босишмаганми,
 Бегуноҳни дорга осинмаганми?!
 Ниятлари нима эди уларнинг,
 Бошларини нима еди уларнинг?!
 Мени ўйлантлар Шермуҳаммадбек,
 У ҳақда сўз кетса туролмайман тек!
 Хаёлимни шубҳа элаги элар,
 Унинг ўз сўзини эшитгим келар!
 Абдулҳамид Чўлпон шеърий хаёлим,
 Ишқу курашиму ширин хаёлим —
 Тоқатингиз қуёш нурига етар,
 Ерга ҳеч Сиз эмас, умидсиз ботар.
 Сиз эса муҳаббат бўлиб яшайсиз,
 Бу дунё тургунча тўлиб яшайсиз!
 Мутлақо арзимас куйишга дунё
 Яратилган фақат суйишга дунё.
 Бари азоблару қийноқлар бекор,
 Юрак беҳудага ўйноқлар бекор.
 Хаёл азалидан ваҳима ўзи,
 Ҳеч қачон сўнарми Чўлпон юлдузи?!
 Қамоқ турткисини тортган онда,
 Бир ҳамдарди бўлиб, унинг ёнида —
 Турганимда ёниб, шунини айтаман,
 Ўзга тамонларга кейин қайтаман.
 Бахтиёр дақиқа бошга кўнган чоғ
 Болалик пайтимга очардим қучоқ.
 Дадамнинг ёнига шаксиз етардим,
 Меҳримни қайтадан изҳор этардим.
 Қани, енгил қилиб заҳматларини,
 Яйрардим эшитиб раҳматларини!
 Дада, қандай топай изларингизни,
 Яна кўрсам эди юзларингизни!

Эс киргавда, дада, Сиз йўқсиз энди,
Юрагимда ёнган бир чўғсиз энди.
Дадажон, дадажон, жоним дадажон,
Сиздандир танимда уриб турган қон!
Сизни кузатганда охирги йўлга,
Ўзимни куч билан олганман қўлга:
Мўлтираб қарарди менга Турдали,
Асқарали эса, билмасди ҳали —
Ҳаёт, яшаш ўзи нималигини,
Хатто «ўлим» сўзи нималигини!
Сизни сўраб, Сизни қўмсашди улар.
Боланинг поласи юракни юлар!
Одам тирик экан битади камлар,
Қийналиб-сиқталиб ўсди укамлар.
Аммо гапнинг рости ўлганга қийин.
Паймонаси эрта тўлганга қийин.
Қанотларим қайта қайрилда, дада,
Яна бир тоғимдан айрилдим, дада!
Имомали укам ёш кетиб қолди,
Яратганининг ўзи ўзига олди.
Саволимга жавоб олайин кимдан —
Розимиди укам акалигимдан?!
Оғир ботмаганими баъзи тўнглигим,
Не куйда кирганман унинг кўнглига!
Қани, ўша замон ортига қайтса,
Унга ширин-ширин сўзимни айтсам!
Ана шу сўровим такрору такрор,
«Яхши ният яхши» деганича бор.
Орзуни ушатар астойдил қувган,
Минг раҳмат айтаман бугун уйқуга:
Сира шак келтириб бўлмайди тушга,
Тушимда айланиб қолибман қушга!
Замондан замонга ўтар эмишман,
Қаерни кўзласам етар эмишман.
Ўқувчим, эндиги сўзимни эшит:
Энг улуг ҳалифа Хорун-Ар Рашид —
Минг-минг эртақларда исми бор ҳоқон,
Томирида илму Ҳақ нури оққан,
Мақтовлари таниш «Минг бир кеча»дан.
Не-не чигалларни бирга ечади —
Унинг саройида икки буюк зот.
Изланиш бағрида чекар риёзат —
Бир ал-Хоразмий, бири Фарғоний.

Ахир инсон учун бу дунё фаний.
Аммо улар илмин қудрати шунча:
Дунё хизматида дунё тургунча!
Юрагида жўшиб ифтихор ҳисл,
Ҳалифа йўқлади бугун иккисин.
Қуш бўлиб саройга кириб боряпман,
Дилимни ўзимга ўзим ёряпман.
Кўзни қамаштирар унинг чиройи,
Оламнинг юлдузи, қуёши, ойи —
Девору устину шифтда акс-этган,
Тиллонинг ичида бари рақс этган.
Хушсурат Хорун-Ар-Рашид тахтида,
Донолик ёнгилган унинг шаҳидан.
Енида ўтирган Валиаҳд Маъмур,
Тарихдан биламиз унинг ҳам номин.
Вазир увузро аёллар тўла,
Кўкеилари узра қўйилган қўллар —
Изҳори олқишни этарди адо.
Даврани тўлдириб янграр бир садо:
— Олимлар шоҳаншоҳ пойида ҳозир!
Ҳалифа қўзғалиб дейди: Эй, вазир,
Улар ҳузуримда, пойимда эмас,
Олимларга ҳеч ким бу сўзни демас.
Шоҳ ҳурсанд бу икки улуг дўстидан:
Тилло сочинг тилло бошлар устидан!
Моварауннаҳрнинг фарзанди улар,
Башарият бахти деб ёнди улар.
Ўйламай ҳар бири жону танини,
Яратди ўзининг янги фанини!
Ал-Хоразмийнинг ўзи бир дучё,
Фарғонийнинг ҳар бири мзи бир дунё.
Хоразмий меҳнати минглаб китобда,
Муаммони ечинг фанини топди.
Ал-Фаргоний, Фарғоний, бардоши филча
Сув илмин бошлади Нил сувин ўлчаб!
У туфайли чиндан юксалди ҳўнар,
Унинг ижодидир қанча усқуна!
Ва охири очди осмон қатини,
Кузатиб юлдузлар ҳаракатини —
Фуруримдан бугун ҳаяжоним лим,
Дунёда яралди янги бир илм!
Кўз-ла кўрганамми, ўқувчим эшит,

Тилло тобоқ олиб Хорун-Ар-Рашид,
Тиллоларни сочди тилло бошлардан,
Бизнинг томиримиз ул қуёшлардан!
Шоҳу шараф сенга, Моваруаннаҳр,
Сенга ҳалифалик хувулла ахир.
Улар ҳам устозу ҳам пири комил,
Оламнинг сирини ечишга омил.
Кўзларим жиқ тўлиб қувончли намга,
Нигоҳим тикилган икки бобомга.
Бўй-бастлари баланд, кўзлари ёнган,
Ўшайдилар худди Ҳасан-Хусанга!
Бугдой ранг, кенг экан пешоналари,
Ярақлар ўзбекнинг нишонлари!
Олқишу қутловлар иккиси учун,
Таърифига етмас илхомим кучи.
Хуш қол, эй, олтиндан тикланган қаср,
Хуш қол, эй, доврўқли саккизинчи аср!
Ўз-ўзимга дейман: Фарғонага уч,
Қанотимга яна ғурур берди куч.
Оромдир «Фарғона» сўзини айтиш,
Бошқача лаззатдир Ватанга қайтиш!
Аmmo Фарғонага яқин келганда
Ғалати сесканиш сезилди танда!
Нигоҳимни пастга тикиб боряпман,
Кўзларимнинг ёшин тўкиб боряпман.
Нима учун ҳамма дилларда ғулу,
Жалолобод, Ушшу, Ўзган қайғули?
Андижон асабий, Қўқон безовта,
Нега дунё беҳос бўлиб қолди тор?
Наманган эса танг ғала-говурдан,
Шярин ҳаёлларни нима совурди?
Ё ҳеч ким ҳеч кимга беролмас далда,
Ул замон пойтахти Хўжанд не ҳолда?
Эй, мардлар диёри бўлган Фарғонам,
Ал-Фарғоний бошин силаган онам —
Ўзинг саждагоҳим, воленеъматим,
Темур Маликмиди бир ўглинг оти?!
Қани, халқнинг ўша, суянган тоғи,
Унга дош беролмас ҳар қандай ёғий!
Шу онда Хўжанддан бир овоз келди,
Юракдан қуйилган аҳди роз келди.
Сирдарё бўйида турибди ўзи,
Хоразм томонга тикилган кўзи.

— Элдослар, — дейди у, — оғир иш тушди!
 Кутилмаган даҳшат тушди, қиш тушди!
 Ғаламус Чингизнинг тушиб домига,
 Лаънатлар ёғдириб ўзин номига,
 Шайтоний хийлага эга Ялавоч,
 Илоннинг ёғиши еган Ялавоч,
 Ичимзадан чиққан бало Ялавоч,
 Хойнаҳой ҳароми бало Ялавоч —
 Чалғитиб Муҳаммад Хоразмшоҳни,
 Ватандошлар учун кавлади чоҳни!
 Мустақил, тенг яшаш аҳдимиз ахир,
 Ягона юртимиз бахтимиз ахир!
 Қон тўкиш, жон бериш бор-бўй сунмиш йўқ,
 Хонну ёғиши янчмай сўниш йўқ.
 Кўриқлаб Ватани, номусу дини,
 Доғда қолдирмаймиз Жалоллидинни!
 Кўзлари бургутнинг кўзига ўхшаб,
 Хайқирди йўлбарснинг ўзига ўхшаб!
 Бунинг баёнига оқнадир таъриф:
 Қилчиш шахд билан балаид кўтариб,
 От солиб Хоразм тамонга борар,
 Шу кетишда душман бағрини ёрар!
 Бу-сен-ку халқимнинг Темур Малиғи,
 Шуқурум боиси — сен бор толега!
 Йигитман деганлар унга эргашган,
 Ҳаммаси-ҳаммаси ғазабдан тошган!
 Водий эга шундай мард ўғулларга,
 У бўйни эгмайди ҳеч мугулларга!
 Сездирмай ўзимни яна ҳеч кимга,
 Илҳақлик бағрида учдим ортимга!
 Бир думалаб боқсам уч аср бериди,
 Хиндистоннинг Агра деган ерида —
 Дарахтдан дарахтга кўниб юрибман,
 Тақдир ёзувига кўниб юрибман.
 Бир сўлим оромгоҳ кучоғи жимдир,
 Гуллар орасида одимлар кимдир.
 Хаёллари унинг наришонхотир,
 Шоҳми у ё қайси хориган ботир?
 Қушлар тилин билган сеҳргар каби,
 Хаёлимни тортиб пичирлар лаби:
 Не куйга солмади дунёи гардун,
 Юрагимда шоҳлик дарди, халқ дарди.

Улар ўртасида ёнган низоман,
Ўзим Захириддин Бобур Мирзоман.
Нималарга шоҳид бўлмади кўзим,
Суянган таскиним нимадир ўзи?!
Она-Ерим қарзин қачон узама,
Севгига қул бўлсам, майли ризома!
Изтиробда куяр руҳим, куяр тап,
Қўшилишиб гўё куйяпти Ватан!
Ун бир ёшдан гавго тушди бошимга,
Ахир менинг ичиб турган ошимга —
Қошиқ ташладилар қариндошларим,
Гоҳ пинҳон, гоҳ очиқ оқди ёшларим.
Қаерга борсам ҳам пойлаб изимни,
Нима қилмоқчилар яна ўзимни?
Мени бу ерларга элтиб қўйдилар,
Бир-бирига ёғий этиб қўйдилар —
Жондан ҳам шириним ўғил-қизимни?
Юртда қолайин деб қанча изландим,
Фарғонага сигмай ҳиндга юзландим.
Яқинларим мени «сен» деб қувдилар,
Ўзганинг юртида нега сизландим!
Қайда қолди Кўшким, ота мерос Арк,
Фақат куздагина саргайди барг.
Куз келмай саргайди чўзилган умрим,
Кўп яшаб, кўп марта узилган умрим!
Эл кутган онда бўла олмасам,
Йиғласа ёнида бўла олмасам —
Яшашнинг маънисин сўзлашдан тийил,
Жон деса жонида бўла олмасам!
Улуғ боболарим номин ёд этиб,
Тиз чўкиб, астойдил руҳин шод этиб,
Қабрлари устида тура олмасам,
«Боғи шамол»да ўй сура олмасам —
Ким бўлдим, айтинглар, ким бўлдим ахир,
Умримнинг йўллари бунча ҳам тахир?!
Кеча Марғилоним кирди тушимга,
Учраштирди тушим севган кишимга.
«Соҳибни ҳидоя» буюкдан буюк,
Тоза дилу тоза тилларда суюк.
Дунёнинг ярмидан кўшига устоз,
Бундайлар тарихда жуда-жуда ол.
Рўбарўмда олий зот Марғилоний,

Кўзимга ишонмай, гоҳо ипониб —
 Боряман вужудда олов ловуллаб,
 Хаяжондан ширин-ширин титраб лаб,
 Ташрифимни жуда хушнуд кутдилар,
 Узлари қўлимни аста тутдилар.
 Дедилар: Хуш келдинг, эй, нури дийдам,
 Сенинг юзинг ёруғ Ватан олдида!
 Еру кўку хаёл ширин тўлғанди,
 Ич-ичим офтобга ажиб чўлғонди.
 Дастурхонда мева, патиру гижда,
 Ё парвардигорим бу қандай мужда?
 Сиз ҳам тушга кириг, ул Кўшким Ушим,
 Сен хушёр бўл, ўғлим, о Хумо қушим.
 Таним хиңд еридаю анда жоним,
 Бугун кимнинг ҳукмида Андижоним?!
 Сизни кўп хоритган чексиз жанг Мирзо,
 Энди шу руҳдан ҳеч ўзгарманг Мирзо.
 Хаёл-ла кўзларин юмган чоғида,
 Узоқлашиб унинг гўзал боғидан —
 Йўл юриб, мўл юриб, кўҳна Балх сари,
 Беҳисоб йиғилган қатта халқ сари —
 Яқинлаб-яқинлаб борганим сари,
 Гуёки тўлдириб дунёни зорим —
 Тимдалар баданни аламли туйғу,
 Нега ҳақгўй йўлга ноҳақлик уйғун?!
 Сизни қай ҳолатда кўрдим, эй, Машраб,
 Ўз юзимга ўзим урдим, эй, Машраб!
 Ҳаллоқу оламнинг йўлидан тойиб,
 Олтин бошингизга ағдариб айб —
 Сизни дор остига олиб келган ким,
 Вужудингиз нега хотиржаму жим
 Осилиш пайтини кутиб турибсиз,
 Бўйинни ўлимга тутиб турибсиз?!
 Не-не суймасларни суйдирган Сиз-ку,
 «Оҳ» билан жаҳонни куйдирган Сиз-ку?!
 Йиғлатар дунёни бу хабари бад.
 Қаердан ёпишди бундай мусибат?!
 Дедингиз: Йўлидан қайтармикни деб,
 Қўрқувининг зўридан айтармикни деб —
 Бир сўзимга маҳтал Маҳмуд Қатағов,
 У мени ҳаминча «пир» деб атаган.
 Шулар мурид бўлса, пирлигим ҳаром,

Дил Ҳақдан ўзгага бўлмас қарам!
«Кечир» сўзин айтсам, вазир бўламан,
Йўқ-йўқ бундан кўра минг бор ўламан!
О, мен ҳам юролсам Сиз босган издан,
Арзийғизни уқдим нигоҳингиздан!
Шоирликнинг гапти шундада ахир,
Шоирда ўзга ўй бўлмасин зоҳир!
Унинг менга айтган гапи шу бўлди,
Ўлимнинг устидан у кулиб ўлди.
Бор-йўғи шундада Машраблигингиз!
Бирдир куну тунда Машраблигингиз!
Тушундим, бобожон сўзларингизга,
Аммо қаролмайман кўзларингизга!
Мени ҳам элимда биледи кўнлар,
Йўлимда яхшилик тилади кўнлар.
Бугун «шоирман» деб юрганларданман,
Кўкракка нинҳона урганларданман.
Қонимда Машрабнинг қони бор, аммо —
Жонимда Машрабнинг жони бор, аммо —
Юкини елкамга ортиб олганлар,
Тилимни, динимни тортиб олганлар —
Ҳамду саносини ўқиганларнинг,
Елғонни рост қилиб тўқиганларнинг
Қаторида борман, азиз ўқувчим,
Ҳижолатдан ёниб кетяпти ичим!
Майли, вужудимни армон тигласин,
Бугун мен йиғламай ё ким йиғласин?!
Менинг қувончиму бори алашим,
Елғизим, сирдошим, толмас қаламим —
Кўрар кўзларимнинг қора, оқи сен,
Энди фақат ҳақни ёзу ёки сиз!
Сиз, эй, шоирлару укажонларим,
Сиз менинг олтину зебу-зарларим.
Биз босган изларни энди чим босар,
Садоқат ҳақида ёзинг кўп асар.
Бир бошга бир ўлим ҳамиша бордир,
Муҳаббат азалдан мардликка зордир.
Азизжоннинг шеъри кўнгил кўзгуси,
Ҳавасхон бонунинг дилрабо ҳиси —
Кузги баргдай оҳанг билан тўкилар,
Шунинг учун завқ-шавқ билан ўқилар.
Аъзамжону Шухрат, Саид, Исажон,

Сиз руҳий оламнинг ичидаги жон!
Гулбаҳор, Саодат, Акмал, Шаҳноза,
Шеърингиз ҳозирдан бўлди овоза-
Озода, Мухтасар, Шаҳзода қизим,
Эъзолаи ҳамиша ҳақгўйлик изин.
Наргиза, Муқаддам нурли роҳ, бўлинг,
Ошиқлар дилида ёнган «оҳ» бўлинг.
Бизларга эргашманг, ёзманг ҳавойи,
Унутманг, бобонгиз Ҳазрат Навоий!
Шу ўйлар бағрида яна учаман,
Замондан замонга беҳос кўчаман.
Шаҳарлар ўзгарган, ўзгарган боғлар,
Ҳиёл юксалгандай кўринар тоғлар.
Яна қаерларга келиб улгурдим,
Беҳосдан танимга бир ўт югурди.
Ажиб ҳаловатдан жимирлар эгим,
«Оҳ» дедим охири Қўқонга етиб!
Қандай ҳаёл билан яшайпти юрт,
Ўз ошини қандай ошайпти юрт.
Муҳаммад Алихон замони экан,
Оёқларга энди кирмасин тикан!
Шоирлар йиғилган Ўрда бағрига,
Баъзилари хоннинг зебу зарига —
Умид боғлаб газал битар куйиниб,
Қандай даҳшат шеъринг ёлгон ўйини!
«Боги шуаро»да янграр бир садо,
Қим у ўртадаги — у машҳур Адо.
Қайтадан бошлади газал ўқишни,
Дастурхон шундайки — олади хушни.
Қизлар имо билан этади хиром,
Муҳаммад Алихон гўзалликка ром.
Берилганиданми айшу ишратга,
Кўзлари ҳозирдан ичига ботган.
Ғазал ўқиганда унинг шаънига,
Гўзал раққосани имлар ёнига:
«Имо-ишорангга қойилман жанон,
Шундай дақиқада ҳозир бўл ҳар он,
Бутунлай бузаман энди орани,
Қўшиб олмоқчиман ул Бухорони!
Сен биз билан бирга кетасан гўзал,
Зафаримга хиром этасан гўзал!
Ундан сўнг юрамиз Хоразм томон,

Хевани кўрасан бош бўлса омон!
 Шу сўзлар бор эди унинг кўзида,
 Гоҳ ташвиш ўйнарди қизил юзида.
 Хон яна тебраниб хўшлади бўза,
 Кўзин энди бошқа гўзалга сузар.
 У охир ялпайиб кетади хушдан,
 Ичкарида Она қаттиқ ташвишда.
 Кеча Бухородан шум хабар келган,
 Буни ошкор этмоқ керак-ку элга!
 Хонга сўзи ўтмай йиғлайди хун-хун,
 Ваҳима бағрида ўтиб борар кун.
 Унинг аҳволидан ким огоҳ бугун,
 Во дариғ, наҳотки, иқболи негун!
 Муҳаммад Алихон ўзича ўйда,
 Кунларин ўтказар гўёки тўйда.
 Фуқаро бошидан чиқиб турар дуд
 Ахир Бухорода қалтис тараддуд!
 Икки ўртадаги ўтга ёғ қўйиб,
 Гиж-гижлаш ўйинин ўрнига қўйиб —
 Ғаламуслар ўлка излаш раъида,
 Қондошлар бир-бирин янчиш пайида.
 Қўқоннинг ёниши бошланди шундан,
 Боши чиқмай қолди қоронгу тундан.
 Муҳаммад Алихон айтолмай видо
 Тахт ёнида бўлди бошидан жудо.
 Ўғилу қизлари осилди дорга,
 Тарихга битилар ҳали бори гап.
 Яна сўз айтишга қандай борар тил,
 Улуғ Нодира ҳам этилди қатл!
 Бухоро бутунлай ютқизди шу кун.
 Томошабин бўлган Хоразм ўкин!
 Ким қўрқоқ, ким айёр — бари-баридан,
 Уччала хонликнинг низоларидан
 Хабардор Русия режалар тузар,
 Уларнинг орасин баттарроқ бузар.
 Ўша якка-якка алдови билан
 Кирди ҳар бирининг қўйнига илон.
 Нима бўлди сенга ўзи Туркистон,
 Диёнатнинг кўрар кўзи Туркистон?
 Халқ бахт-саодатини кўзлаш ўрнига,
 Бирлашиш йўлини излаш ўрнига —
 Уччови ҳам унга битилди пинхон,

Олди допишларнинг гидрокидан қол.
Ўгли, жиянидан қочган Худоёр,
Хонликка кўксин очган Худоёр —
Оқ масжидни беҳос олдириб қўйди.
Марду майдонларни пичоқсиз сўйди.
Олимқулдай сардорлар ҳали кўп эди,
Хон обрўйи, бироқ, қуриқ чўп эди.
Уларнинг бошини бирлаштиролмай,
Яна ўша айшу ишрагдан қолмай —
Осонгина паноҳ топди ёғийдан.
Фарғона Тошкентдай баланд тоғидан —
Айрилиб юраги тамом эзилди,
Тенгсизликнинг юки гўёки зилдай.
Яна ўзин четга олди Хоразм,
Жангга қўшилмади Бухорои азм!
Хоннинг қўрқоқлиги ёвга қўл келди,
Ғалаёнлар бўлиб, унга йўл келди.
Қарасангиз агар тарих қатига,
Яхши қолар ёмон касофатига.
Худоёр кўзини ёшлаб қочганда,
Ўзи ўз тахтини ташлаб қочганда —
Қасрда эдингиз Абдулаҳадхон,
Қасрда эдингиз Феруздай ҳоқон?
Ичга ютиш оғир кўздаги ёшни,
Ялтоқланиб яшаш ахир яшашми?!
Кўзлари уйқуда ҳали хонларнинг,
Охири не бўлар ҳоли хонларнинг!
Фарғона мулки ҳам босиб олинди,
Хоразму, Бухоро эса ялинди. —
Айланди ёғийнинг қўғирчоғига,
Энди қайтолмайди эрк қучоғига!
Жаҳаннам устидап чиқди юрар йўл,
Бутунлай боғланиб оёқлару қўл —
Тошларга урилди Фарғона боши,
Наҳот бунга чидар унинг бардоши?!
Бош кўтариб боши кетди водийнинг
Оғзидаги оши кетди водийнинг.
Қанча қиргин — барот ичида Қўқон,
Қисматинг шу экап, эй чида Қўқон!
Хўжандим не бўлди сендаги фидо,
Чида Намавганим, Андижон чида!
Тахти Сулаймоним, бувожон Ушим,

Оёқ-ости этди сени ҳам қўшин.
 Одобу дённат шаҳри Марғилов,
 Сусаймасин ҳеч ҳам қаҳринг Марғилов.
 Нега лол турибсан олиб кўзга нам —
 Қадимлардан қадим бўлган Узғаним?
 Шаҳрихон, гўшалим, эй, Хошнинг шаҳри,
 Сени ҳам эзибди ёвузлик қаҳри!
 Бошингни эгдингми магрур Асака,
 Ихтиёриң берма асло, оқсоқол!
 Бегу қоzi калон бир-бирин суриб,
 Жаноб губернатор шижига кириб —
 Янги хўжайининиң кўнглини овлашди,
 Унинг тамогини роса ёглашди.
 Илон эса кириб қўйинларига
 Ҳинати ўзиниң ўйинларига.
 Кўзлари уйқуда эди уларнинг,
 Айшу шират бошини еди уларнинг!
 Кўрғиликни яна оддий халқ кўрди,
 Алампдан печа бор қалқиб кўрди.
 Бутун водий бўйлаб ёйилди исён,
 Ёвга бўйсунгунча ён, Фарғона, ён!
 Қиличчи кўтариб босқинчи ётга,
 Олойлик паризод Қурбонжон Додхо —
 Элга фидоийлар оҳ-зорни бўлиб,
 Юраги ўттилар сардори бўлиб —
 Бир-бирига суянган баланд тоғларни,
 Шаҳару қишлоқни, дала, бёғларни —
 Ваҳимали манзил этди гаҳимга,
 Унга сизинмасдан сизипай кямга?!
 Ҳатто қушга азиздир ўзиниң ини,
 Ватаниниң жондан ҳам ширинлигини —
 Сиздаги жасорат қайта кўрсатди,
 Ҳингиздан кечган ўша фурсатда!
 Сизга қойил қолиб моможон Додхо
 Тоғу қирларимиз ҳамон лол қотган!
 Турк туғини кўтариб Дукчи эшоним,
 Бор-йўғини кўтариб Дукчи эшоним —
 «Кўзғол» деб кўзғотди бутун водийни,
 Ғазовот бошлади мусулмон дини!
 Ожиз қолди кетмон, калтагу тошлар,
 Айвон кесилди минг-минглаб бошлар.
 Қуролсизнинг кучи нимага етар —

Омад бир кетдими — охири кетар.
Ким яхшилик кўрган одам пастидан,
Шахсий гаразларнинг манфур қасдидан,
Бирликни билмаган хонлар дастидан —
Манзил топдик охир оёқ остидан!
Дунё нотинчлиги асли гараздан,
Ипсон қутиларми бундай мараздан?!
Сирдарё дарёмас — кўзининг ёшидир,
Тоғлар ганимларнинг отган тошидир.
Ўзгалар қўлида энди боғу гул,
Яна учмоқликни кўтармас кўнгил!
Ортга қайтмас дарё ўз ўзанида,
Елгиз қолиб қора кун тўзонидан —
Нима гаплигини билолмай қитдай,
Ўз эгаси ҳайдаб юборган итдай —
Ер-кўкни танитай ва гоҳо таниб,
Жоним қуш танига сирмай ўртаниб,
Зада бўлиб, ҳолим қуриб қув-қувдан,
Ва охир уйғовиб кетдим уйқудан!
Мозийда етмади ҳеч ким додимга,
Халқимнинг бугуни тушиб ёдимга —
Бехос чарақлади қувончдан кўзим,
Кўксимда янгради «ҳайрият» сўзи.
Тамом улоқтириб ташланган қуллик,
Йўқол, эй, лоқайдлик, йўқол, эй гўллик!

Кўқоннинг фарзандларин аямасдан қақшатиб,
Ғалаба нашъасини қонлар ичида татиб —
Даҳшатли мотам узра яйраб турган Насрулло —
Мардумни бир-бирига қайраб турган Насрулло —
Зиёфатда нега беҳос газаблари гуширди,
Ул қотилнинг юзига ким кўрқмасдан туширди?!
Поёнсиз жаҳолатнинг гишти қолидан кўчди,
Хамманинг кўз олдида кимнинг юлдузи ўчди?!
Кўзларнинг гавҳари пичоқ билан тилинган,
Бошидан оёққача бор териси шилинган —
Жўнайдулло Ҳозиқнинг руҳи сира ўлмади,
Нега шу бобомизни бугун кўплар билмайди?!
Лолалар лола эмас, кўзларнинг ёшимиди,
Топдан-топга урилган Хувайдо бошимиди?!
Донишлар авлодидан улуғ Ҳакимхон Тўра,

Замоносида замон борарди аста нураб.
 Ахилликнинг руҳини подшолар қандай тилган —
 «Мунтахаб-ут-таворих» китобида битилган!
 Чунки беклик таланганлар ўзларин ҳам хор этди
 Кўролмаслик касали юракларни тор этди.
 Бир-бирин тагин кавлаб, йўқ душманни бор этди,
 Эл бошини балога шулар гирифтор этди.
 Чимёнимни Муқимий чуқур зиндон деганлар,
 Ушанда ҳам бормиди элнинг ризқин еганлар?!
 Фурқатнинг умри фақат фурқат ичида ёнган,
 Унга nasib этмади қайтиб келмоқ Ватанга.
 Муҳаммад Ҳаким халфа вужуди ақл бўлган,
 Йўл-йўриги ҳамisha элимга маъқул бўлган.
 Ҳазиний полаларни томга чиқиб айтганлар,
 Уни тинглаб имонсизлар имонига қайтганлар.
 Ҳар замоннинг ўзгача бордир ўю ташвиши,
 Агар бош омон бўлса, барин кўради киши.
 Ашурални Заҳирий, Мирзаи Хўқандийлар,
 Ушаларга эргашган яна оддий-оддийлар —
 Ҳақ сўзни айтиб қўйиб, бошига бало ёққан,
 Эркинлик қидирганнинг изларидан қон оққан.
 Хўжажон Рожий, Тамкин, Рамзий, Вазир, Ғозиймиё,
 Равноқ, Акмал, Умидий, Нола бўлди созимиз.
 Мушриф, Тажаммул, Аттор, Ҳожи Киромий, Муштоқ
 Қўқонжонда кўпларга бўла олган суянч тоғ!
 Садоийю Найирий, Қодирқулу Жалолоий,
 Рожий Хўқандий, Фазлий замоносиин ҳалоли-
 Яна Мажруҳ, Котибий, Мутриб, Фақрий, Маҳжур,
 Писандий, Фурбатий, Ериё, Саҳҳоб, Мақсад, Мубтало
 Кўнглида элга меҳру кўнглида ёлғиз олло!
 Бундай боболар номин айта берсам ҳали кўп,
 Кўксимда кўз очилди уларни севиб ўқиб!
 Қаерларда жон сақлади ўша Мустафо Чўқай?
 Шаҳри Қўқон ёнганда гўё туманли тўқай —
 Ичида қолган каби жуда кўплар адашди,
 Баъзилар ўзин тортди, баъзилар эса шошди —
 Шамолнинг қаёқларга эсишини мўлжаллаб,
 Юртимиз тақдирини бозорга солди жаллоб!
 Ана шунда кўпларга кундуз кун ҳам тун бўлди,
 Алиф қадди букилди, дили эса хун бўлди.
 Жондан ўтиб, қўзғолиб, ҳур фикру тоза ният.
 Мушт бўлган бармоқлардан уюшган Мухторият —

Изтиробу армону кураш бўлиб туғилди.
 Нима учун чақалоқ ўз уйида бўғилди?!
 Улуғларнинг улуғи ул-Эшқул ҳалфа бўлар,
 Руҳларинъ эъвозласанг дилинг имонга тўлар.
 Ахир фарзидир кишига ҳам салому ҳам алик.
 Юрагимни ёндирар ошиқона телбалик,
 Пойига кўнглимдаги сўзни тўкканим билан,
 Изҳор этиб меҳримни ё тиз чўкканим билан —
 Муносиб бўлолдимми бу гўзал Фарғонага,
 Кўп фарзандлар нур сочар ҳар дилу ҳар хонага!
 Тойдирмадимми йўлдан ҳар хил ўйину қуюв,
 Фарғоналикман дея мақтаниш жуда қийин.
 Ахир менинг одамдай одам бўлишим учун
 Эй, кимлар аямаган билиму меҳру кучин?!
 Шафқатли ҳам қаҳрли Абдулла Қаҳҳоримиз,
 Адиблар орасида юки энг кўп норимиз —
 Ҳатто ўлим ҳақида кулгили ёза олган,
 Умримизга умр қўшиб, кўнглини ёза олган.
 Теша Зоҳид машҳури олимдирлар Ватанда,
 Китобин азизлиги бизларга жону тандай!
 Убай Ориф чакмоқдай чакнаб чиқиб қолганлар,
 Ядро физикасига илмий асос солганлар.
 Тошмуҳаммад Саримсоқ, Саидов, Ҳразбоев
 Заҳматли меҳнатидан илму фанимиз бойиб —
 Уни қанча шоғирдлар қалбу онгига терган,
 Янги-янги кашфийғ йўлини очиб берган.
 Маслаҳатгўй устозим Собир Абдулла эди,
 Навоий изларини ардоқлаган мулло эди.
 Муқимий Тоҳир бўлиб кўринар ёзувида,
 Фурқату Завқийлар ҳам бор эди орзуида?
 Ҳалима куйлаганда ошиқ булбул лол қотган
 Қора тунни куйдириб, севги қуёши отган.
 Дунё бўйлаб овоза суйимли Асқадимиз,
 Уни ҳар ўқиганда кўтарилар қаддимиз.
 Бўйга тенг китоб ёзган устоз Иброҳим Раҳим,
 Сўзлар қонини қазган устоз Иброҳим Раҳим —
 Ҳаммани авайлайди, ҳаммадан сўрар кўнгли,
 Фарғона бугун унинг қўлларига тутар гул!
 Мавлоно Чархий эса, лутф тигин чархларди,
 Битта сўзнинг ўзини неча рангда шарҳларди.
 Бугунги ғазалимнинг шак-шубҳасиз султони,

Муҳаббатнинг ўзига йўғрилаган бутун жони —
 Эзгу ният дилларининг ёшиқ кўзи Эркинжон,
 Улуғ ўзбек элининг айтар сўзи Эркинжон!
 Ул сариқ девши миниб, дунё бўйлаб кезган ким,
 Ҳам кўп, ҳам саз ёзишнинг пойғасида ўзган ким —
 Заҳматқаш Худойберди Тўхтабоев акамиз,
 Оқибат бобида ҳам бизларга доим рам! —
 Муроджоннинг овози ошиқларнинг фарёди,
 Ошиқлар яшар экан ўчмайди қутлуғ ёди!
 Расул қори дил зори, кўшиқларининг гулзори,
 Шогирдларин қўлида кўйчининг севган тори.
 Зодёнда яшади Мамадали Тонволди,
 Довюррак «Қазбек» бўлиб, ўчмайдиған том олди-
 Академик Авлиё элининг фахри, гурури,
 Кўнларни стаклади унинг илмий шуури.
 Доноларнинг ичида энг доною соддаси,
 Ул зотининг шимиргани доим рухлар бодаси:
 Аҳмаджон Мадамипов минглаб мисра шеър айтар,
 Гоҳида печанеча йиллар қаъридан қайтар.
 Тинмасдан ёзгим келар нима ўзи берди рўй,
 Худди онам бағридай бағрини ўту ҳам хуш бўй.
 Хурсандлигим боиси устозларни эсладим,
 Ушалар кўмагида ташладим дадил одим-
 Сизга бу шеърин созим, устоз Аҳмаджон Олим,
 Сизгадир қайноқ розим, устоз Аҳмаджон Олим.
 Илк шеъримга нигоҳин ташлаган ким — ахир Сиз,
 Мени қутлуғ даврага бошлаган ким — ахир Сиз!
 Соғинч билан эсимга тушиб туради бот-бот
 Қадри баланд Ушуму Ўзгану Жалолобод.
 Ҳаёлимнинг меҳмони бўлди Ҳабиб Абдуллоҳ,
 «Ол қулим» деб унга ҳам истеъдод берган оллоҳ.
 Устоз уни миндирган туя Тошкентга! чўкди!
 Аллома шу манзилга бори меҳрини тўкди.
 Шухратию қудрати ким учун бўлди ҳадик,
 Унинг йўлип тўсганлар йўлини тўсолмадик.
 Ўйлаган ўйларини ҳали бир жам этмасдан,

1. Сулаймон Боқиргоний ўн беш ёшга етиб, барча синовлардан кейин Аҳмад Яссавий уни олдиға чақириб: «Тўлиқ мурид бўлдинг. Тонгда эшигини тагиға бир туя чўқар, ул туяни миниб, жиловини бўш қўйсил, туя қасерға чўкса, сенинг манзилинг ул ер бўлур» дегавлар.

Гойибга чекидилар вақт-соати етмасдан,
Дўсти Қодир Зокиров бошдан кўп иш ўтказди,
Кимдир гуя тутиб туриб, билдирмасдан чоҳ қазди.
Дардимни айтган-қўйган Спрожий. Салоҳийлар,
Мен Сизга тазимдаман, эй, шафқатда сажийлар,
Эшу кўш бўлишиб, иш бошлаб жуда настандан,
Кийинши ўйламасдан, ейинши ўйламасдан —
Хотамжов Самиеву, Муҳаррам Қодирова.

Олимларнинг олимсиз, Сизга энди куй, наво!
Турсунбой Адашбоев адашмас эътиқодда,
Ушшг ёзган шеърларини жажжилар ўқир ёддан.
Тополмадим кўп кезиб, Карим ака қибёсини,
Биларди тилу дилин ҳайвонот дунёсинини!
Гоҳ Фарҳоду гоҳ Мажнун бўлиб кўшиқ айтганда,
Ўзининг армонини кўшиб, жўшиб айтганда —
Толибжон Бадинов ҳам саҳнамизни безатган,
Ёзилган олқишлару эҳтиромни кузатган.
Ҳажвич Абдугани Ўшда кўпга бошу қоп,
Тарихий асар битди камтарин Мирза Қўлдош.
Ўзбегу қирғиз меҳрин шарафлашади ҳар он
Дилбар сўз Усмои Темур, шоирамиз Олмахои.
Устозларга шогирдман худди ширим¹ мисоли,
Қитмиригу ҳасаду баҳилликлардап ҳоли —
Бўлишга даъват этган дониш Акрам Иброҳим,
Боболар қалб дафтарин тутқазган ёруғ роҳим.
Тил дарелигин битганлар устоз Ахрор Маъруфов,
Шайнини шарафлайман бутун изини ўйиб.
Балалардай бегубор шоир Жалол Маширабий,
Ўп саккиз йил сўроқсиз азобланди, ё раббий.
Шераян Тошмат ётган шул игво қамоғида,
Сўзломмай нафратини қолдирган тамоғида.
Дўстим Пўлат Баҳодир не азобни тортмади.
Гумрўҳлар унга қанча игво юкни ортмади.
Кўнини этди тарбия машҳур Воғиз Музаффар.
Ҳар бир сўзга жон берар, сўздап жолиба тонар
Ўзи катта олиму аммо гўдакдай солда.

1. Ривоят қилинганча, Сулаймон Бокиргоний Олмоҳ қамоғида ва устозларига ҳурмат юзасидан, мадрасага, Қуръонини вафтида кўтариб беради экан. Уйда ҳам китобни вафтига қўйиб, юзини устозининг ҳовлисига қаратиб, орқа билан юриб қайтар экан.

Сўзда не қудрат бор тутган барини ёдда —
Одоб деб қуйиб-пишган Ҳасанали ибн Рустам.
Халққа фидо бўлишдай энг покиза бир ҳисда —
Тенгсиз эди фақир-ул домлам Исмоил Фармон,
Орзуси ушалмасдан дилида кетди армон.
Уларнинг изларидан юрадиган шогирд кўп,
Қамтарин Икромиддин китобларини ўқиб —
Айлангандай бўламан боболар гулзорини,
Озми-кўпми топаман янги сўз гузарини.
Бугунги шеъриятда устоздир Рауф Парфи,
Кашфиётлар бобида баландадир таърифи.
Полосоннинг боғидан учган бир хушхон булбул,
Тортиғи қиссалару шеъру ошиқларга гул.
Ҳамма-ҳамма одамга азиздир унинг номи,
Фарғонада Анваржон ёки «биттагина»ми?!
Эл тўкин яшасин деб ишлади қуйиб-ёниб,
Қўҳна Тўқайтепада Мирзааҳмад Деҳқонов.
Адҳам Ҳамдам кулгунинг ҳеч тугамас уяси,
Афанди тимсолидир фақат унинг қиёси.
Орзусин замон зайли аямасдан емирди,
Лек Ҳамдам Умаровнинг бардошлари темирда.
Мусафшон Шербўтаев кўп донишлар устози.
Музаффаржон Маҳмудов қозиларнинг энг сози.
Ҳам олиму ҳам шоир Азизхон жуда азиз,
Ўтмишни сўзлатишда қолдиришти катта из.
Лазизхон акамизнинг ишин қўлами катта,
Лол қолган не зукколар хорижларда ҳам ҳатто,
Ўктамжон Қўчқор ўғли элимнинг ифтихори,
Халққадир изланишу шижоатининг бари.
Баҳромжон Мамажонов дил-дили тозалардан,
Ҳамиша баланд турар ҳар қандай низолардан.
Рустам Ўрмонжон ўғли мардлитимиз сарбони,
Томирида жўш урар Амир Темурнинг қони!
Анвар Муқим сўзининг тиғи ўткиру нозик,
Ҳажвчилар кўпинча ундан олади озиқ.
Қодиржондан шеър ўқиб, яна кўнглим бузилди,
Қўшиқ ярмига бормай барги сўзон узилди.
Гўёки ўлмагандай, азизликлари жондай —
Олтмиш Ўсар, Умарали оқибатли Рапқонда.
Ғанижон Раҳим ўғли жон тиккан Фарғонага,
Яхшиликнинг уруғин кўп эккан Фарғонага!
Орамизда Султонхон Маҳмуд ўғли бор эди,
Вужуди бутун идрок, бутун меҳру ор эди.

Қурди кўприк, заводлар, қанча-қанча қасрлар,
Улар билан юзлашар ҳали неча асрлар.
Мукаррамжон Исмоил раҳбар эди бир гапли,
Дадабой Қодир эса, бир ажойиб хуш таъбли.
Ўриббой Ҳайдаровнинг суҳбати юмор эди,
Гоҳ сиёсат хоритиб, ҳаёлга чўмар эди.
Раҳматжону Жаҳонгир акаларимиз аҳди —
Ҳамиша бўла олган яхшиликларнинг нақди.
Беморларнинг малҳами бўлган эди ҳар онда,
Бирлари Фарғонада, бири эса Қўқонда.
Ҳалоллигу ҳақликда бошқачадир Юнусов,
Шундан топди Сўхаро катта кадр Юнусов.
Маъмуржон Узоқову, Жўражон Султонимиз
Бир ишқий оҳанг билан уриб турган қонимиз
Йўлдошбой амакиму, Мелиқўзи амаким,
Ўшалардай ҳимматли раис бўлган яна ким?!
Холдор ака Зокиров ҳам жуда содда дил бўлган,
Ҳам шиддатли раҳбару ҳам марду одил бўлган.
Ёқубжон Мамаевнинг гайрати баланд эди,
Тадбиркорлар ичида тенги йўқ талант эди.
Ўрмон Аҳмад, Мелибой Шоди ҳам ёдимизда,
Сиймолари ҳамиша турар кўз олдимизда,
Бурхонжон Ориповнинг Риштонда излари кўп,
Халқ таълими йўлида ишлаган терлар тўкиб!
Замонанинг зайлини қўлларида тутганлар,
Ўзгаларнинг ризқини аждаҳодай ютганлар —
Юзини ўзгартириб, сўз беришмас бугун ҳам,
Шунинг учун ечилмас дилимдаги тугун ҳам.
Олимхон Алихонов, яна Мўмин Муҳиддин
Чарчаган ана шундай ёлгон-яшиқ муҳитдан.
Ёмонларнинг дастидан ёш кетди Йўлдош Парпи,
Олимлар орасида илми эди таърифи.
Аҳмаджон Мамажонов қўлимиздан кўп тутган,
Ҳеч қачон кўкармайди устозини унутган!
Иброҳимжон Олимов, Йўлдош Учқун қайдасиз?
Хидоятхон Жўраева устозлик жойидасиз!
Маҳбуба Шодмонова она, ҳамон ойдайсиз,
Ёшликни эсладиму маст бўлдим бугун майсиз!
Билиму меҳрингизни бағишлагансиз бизга,
Эй, содда дил устозларим шеърый гул тердим Сизга!
Бузрукхўжа отамиз шоҳ-гадога бирдай эди,
Фарғона водийсида ҳурмати пирдай эди.

Эркинжон Бузрукхўжа шерларнинг шерн эди,
 Боғдоднинг кўп боғлари унинг манглай тери эди.
 Устозлардан сўз кетса Усмон Юсупов юксак,
 Ўзбекистон кўринар уни қачон ўқисак!
 Эслаймиз кўксимизга қўйиб иккала қўлни:
 Йўлдош Охунбобоевни, Ҳамроқул Турсунқулни!
 Дўстимнинг бузруквори Зикриёхон Ғанини.
 Сув йўллариш очишда бош-қош бўлган ошани —
 Ед олган чоғимизда жўш уриб кетар ҳислар.
 Марказий Фарғонани чулгаган хушбўй ислар —
 Каримжон Муқимбоев, Фахриддин Шамсиддини,
 Мутал тоға ё Қодир Расулдаё тоза дилни —
 Эслатади ҳамиша бугуну келажакка,
 Аҳматилло Рустам ҳам шу йўлда заҳмат чеккан!
 Ешлигимдан қидирдим яхшиларнинг изини,
 Устози аввалларим истарали юзини —
 Ерга ҳеч қаратмаслик бўлди аҳду паймоним,
 Алижон Пайғамовнинг ҳар бир сўзи имоним.
 Унинг менга ёниб айтган ўғитлари ёдимда,
 Мадад берар ҳаттоки ҳар бир босган одимда!
 Хорунбой Эрматовнинг кўрсатган йўл-йўриги —
 Яхшилиқни кўклатган яхшилиқнинг уруги.
 Ғуломжон боғ яратган, жуда кўп бино қурган,
 Бутун ўю хаёлини эзгу ишларга бурган.
 Усмонжон Бегматовнинг юрар йўли ақлдор.
 Аҳроржон Акбаров ҳам ана шундай оқилдор.
 Баҳромжон ноҳақликни ҳамиша лаънатлаган,
 Майда-чуйда гапларнинг тепасидан хатлаган.
 Алишернинг қалбида идрок олови ёнди,
 Нафосат Фарғонани сийлагани аёндор!
 Мўсажон шуҳратлидир Қува мебели билан,
 Ҳаёлу дилу жони ҳамиша эли билан.
 Гўзал Фарғонанинг ул гўзал қурилишида,
 Эгулик тарафига дадил бурилишида —
 Қўшолган Акбарали Раҳмонали ҳам ҳисса,
 Элни севган севилар — номи ўчмас, ал қисса!
 Одам билан тирикдир одам зоти ҳамиша,
 Одамлардир одамнинг ул қанотн ҳамиша.
 Маърифат бўстониға Сизлар эккансиз гуллар,
 Эй, устозлар сўзингизни бугун ҳамма маъқуллар.
 Юнусжон, Раҳмонжон, яна Шарифжон акам,
 Одамийлик бобида доим бўқдингиз бекам.

Яшамоқ йўригида доғи йўқ ойналарим,
 Эй, менинг диёнатга йўғрилган қайнларим =
 Гумроҳлик замоннда яшадингизу ҳар кез =
 Гумроҳлик ишларидан айлай олдингиз пархез!
 Шундайин улугларнинг эслаймап яна номин,
 Кўз-кўзлайман доимо яхшилигу инъомин!
 Жаъфархоннинг орзуси на олтину на зардир,
 Ахир болалар қалби оппоқ-оппоқ қоғоздир.
 Унга қора-қура доғ тушмасин деб курапган,
 Набижон Маҳсумов ҳам шу ўйда тўлиб-тошган.
 Адҳамжон Маъдиевнинг обрўси шундан ошган,
 Интилганмиз билимга, интилганмиз қуёшга!
 Акбаржон Азизовни азиз этди заҳмати.
 Умрини узайтирар кўпчиликнинг раҳмати.
 Зафаржон Мингалиев ҳакимларнинг аъзами,
 Ташвиши — Қизилтепа об-ҳавоси тозами?!
 Ғулом Тожиқ дейилса, катта-кичик ҳурматлар,
 Давраларнинг файзидир ҳамиша бундай мардлар.
 Султонали илмлю билимлю ҳофизимиз,
 Қўшиғи дилимизнинг ичидаги сўзимиз.
 Рустам Сулаймон ўғли донишмандлардан бири,
 Жасоратда тенгсиздир Фарғона Жаҳонгири.
 Шавкат Ғанижон ўғли номига қўтлов жониз,
 Мустақиллик йўлида даъвати нури воиз,
 Элнинг тинчлигин ўйлаб, ишларди қундуз-кеча =
 Турдали Убайдилло, Норматжон Ёқубхўжа.
 Ҳамзахон вилоятда чергар адолат торин,
 Турсунали Қурбонов таълимимиз сардори.
 Хотамжон Боймуроднинг чексиздир хотамлиги,
 Ўйлатар бундайларнинг орамизда камлиги.
 Ён қўшним Сойибжоннинг дили пок, фикри роса,
 Шунинг учун ҳамиша ҳалолларга ён босар.
 Опмоқда қувасойлик чиннисозлар обрўйи.
 Уни дунёга ёйиш Адҳамжон орзу-ўйи.
 Муҳторжон Абдуллаев меҳри кўзим олдида,
 Исоҳқон Содиқов ҳам чиқмас кўплар ёдидан.
 Абдуқаҳҳор Қодиров, Баннобжон Отақулов
 Юрибдилар ҳайрият шогирдлар ичра тўлиб.
 Бешариқнинг мардона фарзанди Шаробиддин,
 Меҳр нури оқиб келар Набижон тарафидан.
 Мустақиллик баҳорин битта меваси бўлиб,
 Элнинг кўздан ўйлаган орзу ҳаваси бўлиб,
 Вилоят-да миллий банк иши гуруллаб кетди,

Уни очган Дониёржон ниятларига етди.
 Ака-ука бўлганман Сотволди Мирзо билан,
 У ҳалолу тўғри сўздир-сўз айтсам изоҳ билан.
 Аллома Қорабоев ҳаёли тўла ҳикмат,
 Ижодидан миннатдор доим халқу ҳукумат.
 Турсунали Муҳаммад ҳеч қачон бўлмаган зол,
 Ҳам қудратли, ҳам дониш, ҳақ сўз азалдан азал.
 Насимхон Раҳмонов ҳам тилимизнинг бойлиги,
 Ҳам ёқар оқибати, ҳам очиқ чиройлиги.
 Виталий Фейимизнинг йўли эса қатъият,
 Тургунбой Асқаровга ҳамроҳдир яхши ният.
 Толибжон Абдусалом сув йўллари қўшиги.
 Мирзаакбар сув билан боғу роғлар ошиги!
 Мажидхон нотик эди нотиклар орасида,
 Усмонжон Исмоилов одиллик борасида —
 Хўжажон қози каби энг улуғ қози бўлган,
 Фаргона фуқароси ҳукмидан рози бўлган.
 Зунунбек Мадалию улуғ Сулаймон Қосим,
 Мамадали Ҳайдарлар санъатдаги ҳавасим!
 Кенг кўламли Юсуфжон Дадабоевнинг ўйи,
 Эл олдида ёруғдир Неъматжон ака рўйи.
 Яхёхон Дадабоев донолар фикри тўплар,
 Ундан эзгу умидда таълим олади кўплар.
 Шукрулло жасорати ўзгариш ясаб ишда,
 Безовталиқ йўқолиб, вилоят осойишта.
 Муҳаммаджон Носиров сарбонлар ичра дониш,
 Мардларга насиб этар эл учун шундай ёниш.
 Ойдиндур Мадаминжон Боборахимов роҳи,
 Олисни кўзлаб турар Акрамжоннинг нигоҳи.
 Қиссалари шуҳратли Алишербек Ибодил,
 Ёзганин нуриянтирар диёнат, ибо, дин.
 Устозларнинг сеҳргар гулшанин сеҳри олиб —
 Олимларнинг баҳеида Азимжон Раҳим голиб.
 Ижодкорлиқ-водийда етапти ўз ёзига,
 Хизр буво, дам солганми Абдуҳалил оғзига —
 Ҳам ақлу муҳаббатга соҳиб бўлган бир йўла,
 Унинг бутун вужуди нури ҳикматга тўла!
 Янгича кўшигимиз — бетакрор Юлдузимиз,
 У — дунёга таралган жозибали сўзимиз,
 Саҳнамиз қаҳрамони Жалолхон Охунимиз,
 Берилиб сўзласа у эрийди ҳаттоки муз,
 Ҳурматим жуда баланд Охунжон Мадалига,
 Тошиб ёзгим келади қўшиги бадалига.

Абдуҳошим чалганда ҳоли бўламан ғамдан,
Дунёни янги куйга тўлдиришти чамамда.
Аҳмадали Ғафуров давраларда иш боши,
Йўлдошхўжа Солижон манзили Булоқбоши —
Ҳам шоир ширин суҳан, ҳажвда тиги ўткир,
Ундан ўз заволини топар бари кўнгли кир.
Сўз сеҳридан сўз очар Муҳаммадҷон Мадғози,
Одамийлик сабоғин тўкину сочин ёзи.
Ғуломҷон Фатхиддиннинг ҳалоллиги аниқдир,
Абдували шеърлари ич-ичидан ёниқдир.
Раҳматовдай раҳбарни, рост, Қувасой кам кўрган,
Унда гапу ишларнинг амалини жам кўрган!
Одамийлик Муродҷон изи бўлиб кўринар,
Кенг далалар, кенг боғлар ўзи бўлиб кўринар.
Маҳмудҷон Жўраев ҳам кўндан тутинган укам,
Нурли зот Шаҳобиддин дунёни билган укам.
Устозим деб менга кўп хатлар ёзган Шокирхон,
Шоирнинг сўз қатвида камтарлик доим ниҳон.
Юрагимга санчилар баъзи-баъзида тикан,
Энди бундай ўйласам ўзи ҳам устоз экан.
Ҳар гапни айтмоқ керак ўзининг суригида,
Ардоқлашга шошайлик ҳар дўстни тиригида!
Тоза дил Нурмуҳаммад оқилу ҳалол йиғит,
Йўлига нур тўкиб турар отадан қолган ўғит.
Абдуллаҷон Умаров ҳеч ўзгармас ҳақгўйим,
Солижон Маматов ҳам ширин оҳангли куйим.
Шухратбек Шерхон ўгли тутинган биродарим,
Дўстларим, эй Сиз меннинг тўплаган дуру зарим.
Эрка қори, Юзбоши лутфнинг моҳи эди,
Улуғ Ижроқум буво лутфнинг шоҳи эди.
Ғойиб ота, Теша қизиқ, яна Обил оталар
Аскпя мактабида пири комил аталар.
Энди сўз беғу хони Абдулҳай Маҳсумимиз,
Юзма-юз бўлса унга тенг келади кимимиз?
Йўлдошхону Ҳасанбой, Незматҷонлардан умид,
Бу давра тўлдирилган, бу давра ҳамиша бут.
Савдомизнинг энг бошида сарбон Тўлқинҷон Мўйдин,
Нима топса у топди — ҳамиша өзгу ўйдан.
Қодирҷоннинг идроки дунёнинг тарозуси,
Мустақиллик бағрида ушалапти орзуси.
Ҳар ишда ташаббускор шоир Муҳаммадрасул —
Одамийлик бобида яхшилар аро асл.

Раҳмошжон Сафаров ҳам қилар ишнинг нақдини,
 Борди-келди бобида аямайди вақтини.
 Деҳқонбой ака устоз ҳисоб-китоб ишида,
 Кучу гайрат уйғонар уни кўрган кишида,
 Эркин Тоир меҳри бор, юрагида кири йўқ,
 Фарғонада яшириб юрадиган сири йўқ.
 Ҳақиқат маъналияни ёқиб юрар Ёқубжон,
 Эгамберди учун ҳам адолат гўёки жон.
 Дўстлари қувонч эмас, ташвишнинг олиб келар,
 Беморнинг кўрсатиб, ҳаминша толиб келар —
 Ҳақимларнинг ҳақими Камолиддин ёшига,
 Тилло сочгим келади унинг ҳар бир ошига.
 Тиғи билан ҳожатин айлар бажо кўпларнинг,
 Ўлимдан сақлаб қолган Ҳайрулложон кўпларни.
 Йўлдош Эргаш болалар соғингани кўриқлар,
 Ёш ҳақимлар йиғилса берар йўлу йўриқлар.
 Маданият баҳсида Сайдали Одилгимиз,
 Сухбатида ҳаминша равшанлашар дилимиз.
 Кўнгилни яйратган не-нима бўляпти содир,
 Ёниб кўшиқ бошлади яна Таваккал Қодир.
 Ишқий оҳанглар бағрин соғинган чоғларимда,
 Уни излаб қоламам ҳаёлий боғларимдан.
 Кўнгилгимиз ҳуш озиғи Юлдузхоннинг борлиги,
 Вақтнинг нузли ёзиғи Юлдузхоннинг борлиги!
 Қобулжон кўшиғига тўлиб кетганда воҳа,
 Исроилжон куйлари танга берганда роҳат —
 Мен кидирган кўшиклар дилга қуйилиб келар,
 Юзларимни сийпалаб ажиб шабада елар.
 Носиржон Отабоев санъатимиз арбоби,
 Мамасоли Юсуфов ижодининг ҳар боби —
 Олтин билан ёзилар саҳнамиз тарихига,
 Қўқонда Рашид Содик катта ҳурматга эга.
 Эргаш Абдулла шеъри товланадечка рангда,
 Аъзам Бўта сатрлари ҳам чуқур, ҳам жарангдор.
 Ғайратжоннинг ғайрати етти иккимга етар
 Айтилган ҳар бир сўзни ўрнида бажо этар.
 Маъруф ҳожи дил-дилдан савоб ишга қўл урар,
 Тўлқинжон «қани иш» деб, доим бел боғлаб турар.
 Доим кезгани кезган Муҳиддин Дарвишми ё,
 Не ўзи сеҳри унинг ҳар тарафдан: биё-биё,
 Қизиқчилар ичида Абдулла Акбар ўзи,
 Бировнинг сўзин айтмас, кулги қолдирар изи.

Сиддиқжон Шеряев не учун ўй суриб кетди,
 Қизиқчи фермерликка ўзини уриб кетди.
 Ризку рўз яратишнинг имконин топиб кетди,
 Ҳай-ҳай десак эшитмай шу йўлдан чопиб кетди.
 Санъаткорлар ичида у жуда кўп гап бўлди.
 Аммо у жасоратга синалган мактаб бўлди.
 Эл меҳрини қозониб ўю кураши билан,
 Ҳаммадан ўз вақтида кўнгли сўраши билан —
 Фарзандимдай, укамдай яқинимдир кўп ёшлар,
 Мустақиллик бағрида етарлидир бардошлар.
 Узоқдаю яқинда, нарида ё бернда,
 Бу кўҳна дунёмизнинг қайси битта ерида —
 Бир туркнинг бурни агар озми-кўпми қонаса,
 Ё йиғласа турк қавмин бирор мўнис опаси —
 У менни оғригим деб қайгурган-ку улуғлар,
 Бугун менга куч берар хилпираб туркий туғлар!
 Бу борада жуда кўп дилимнинг ҳикояти,
 Қариндошлик, ахир бу — тагрининг ижояти.
 Ёдга тушди рўзномада иш бошлаган кунларим,
 Гоҳ ноҳақлик бағрида бедор ўтган тунларим.
 Абдулла Раҳимбобо феъли кенг сарбонимиз,
 Ижод билан бақд эди ҳамиша ҳар онимиз.
 Ёнимда Охунжону Дониёржону Аъзамжон,
 Ёзу чиз меҳнатига бағишланган бари жон.
 Тошқўзишнинг қиссасин кейин этаман баён,
 Маликаҳон, Аминжон ўтирардик ёнма-ён.
 Ўшанда ўзимизни ўзимиз қузатганмиз,
 Нима ёзсак баҳслашиб, жон-жон деб тузатганмиз.
 Қодир Юсуфий, Акрам Қодир, Ҳожимат Қодир,
 Яна Акрам Қамбару Холматжон Умар нодир.
 Овозин баланд қўйиб юрарди Сайфи Узоқ,
 Сураткаш Ҳамид, Гани бир-биридан кўнгли оқ.
 Оқар сувдай тезгина ўтиб кетди у кунлар,
 Қапча қувончу гами ютиб кетди у кунлар.
 Яшаб турган уйримиз яхшиларнинг ҳиммати,
 Дунёдан баланд экан одамийлик қиммати!
 Кимнинг ким тамонлигин унутиб ҳам юбордик
 Ёмонлар ёмонлигин унутиб ҳам юбордик.
 Аммо баъзан қийнайди қайсидир асорати,
 Дунёнинг дунёлиги инсоннинг жасорати.
 Майда-чуйда гапларга куйганлигим кулгили
 Аямасдан юракка уйганлигим кулгили.

Майдалардан баландроқ турганимни эсласам,
 Хаёлни эл ишига бурганимни эсласам —
 Ёшлигим куч-қудрати қайтиб келгандай бўлар,
 Хувуллаб турган кўнглим ширин ҳисларга тўлар.
 Миннат қилиб, куфр кетмай худодандир ҳар бир иш,
 Аммо идрок етганча кўпни этдим парвариш.
 Ўз ўрнимни топай деб хаёл ичра кўп чоқдим,
 Хаёт сабоқин олдим, унча-бунча дўст топдим.
 Охунжон Камтарлигу дийнат қутби ўзи,
 Шеърят чаманига айланган унинг изи.
 Баҳодир Исо менинг этагим тутган бўлса,
 Шундайин зоти киром нимадир кутган бўлса —
 Кўнглимнинг ич-ичида бир дўстлик ҳосил бўлди
 Арзимни етказишга орада расул бўлди.
 Юрагимга ғойибдан келган бир башорат,
 Хаёлиму сўзимнинг ҳақлигига ишорат —
 Бугун Чўлпон ё Зухро бўлиш йўлини излаб,
 Фарғонам осмонда порлар янги юлдузлар.
 Дунёни тўлдирди мухлисларнинг чапаги,
 Эртага ёки индин кўтарилиб тепага —
 Усмоннинг ёзилмасдан қолган шеърини ҳали
 Кузги барг тўкилгандай тўкар Иқбол Мирзали!
 Оламнинг гўзаллиги ошиқларнинг оҳида,
 «Адашганман» деб ёндинг, қаердасан Шоҳида?!
 Бейхтиёр ёприлиб, ширин ўй дилга кирди,
 Андиша тўсиб турган қувончим тилга кирди.
 Бир партада ўтириб, ҳамон бирга юрганим,
 Қандай яшаш баҳсида бирга ҳаёл сурганим,
 Бу дунёда дўст нима, дардкаш нима — кўрганим,
 Ҳамиша халқ ғамида кўйиб-пишиб турганим —
 Синфдошим Мирзажон вилоятнинг ҳокими —
 Истеъдодга йўл очди замонанинг оқими.
 Унинг қўлидан тутди поклик, шижоат, билим,
 Ундан шахсий наф изласам кесилсин, майли тилим!
 Яқинларим билишар хушомаддан йироқман,
 Бор гапни айтолмасдан туролмайман, бироқ мен.
 Мирзажон Йўлдош ўғли ҳалолликка йўғрилган,
 Ҳовлиққанни хушламас унинг билгани билган.
 Йўқолди фирибгару, текинхўру бурди йўқ,
 Энди ўша қитмирлигу, жанжал, урди-сурди йўқ.
 Ўзи яхши билади, аммо айтишим керак.
 Адолат мавзуига такрор қайтишим керак.
 Мен хато қилай, бунга унинг эса ҳақи йўқ,

Амалу пул меҳмондир, бу борада боқий йўқ.
Юрт сўрамоқ иши билан билимсизлар ҳазлашар,
Бундайлар фожеасин жуда кўп кўрган башар.
Қўёш нурини тенг сочар камбағалу бойга ҳам,
Боғу роққа, дала, тоққа, дарёга ҳам, сойга ҳам.
Яқинлик эвазидан «у» ё «бу»га айириш —
Аслида бу — одамнинг қанотини қайириш.
Билимларга суяниб иш бошласа сарбони.
Ушалади албатта ўша элининг армони.
Ахир бундай чироқнинг пилиги илму ҳикмат,
Обрў топар билимни эъозлаган ҳукумат!
Олтину дуру гавҳар вафосиз қуриқ, савлат,
Садоқатга суянган муҳаббат буюк давлат!
Агар имон нури билан ёндирилса чироқлар,
Ич-ичинг ёришади, яқин бўлар йироқлар.
Энди бошқа гапимни бошлайман сирасидан,
Кўришиб турар одоб-арқонлар орасида
Ҳазрат муфти Мухторхон Фарғонанинг фарзанди,
Алоуддин Мансур ҳам водийнинг жигар-банди.
Аллома Абдулазиз Мансуримиз дин нури,
Худонинг инояти унинг сочган шуури.
Рустам хожи вилоят имоми маърифидир,
Тафсиру илми ҳадисдан сўз айтса таърифидир.
Бахтимга ризқим этиб муборак ҳаж сафари,
Менга ҳам насиб этиб, муборат ҳаж сафари —
Парвардигор йўлида кетгунча бўзлаб бордим,
Не ўйим бўлса айтиб, ичимда сўзлаб бордим.
Дарду ғамнинг борини тўкишни кўзлаб бордим,
Расули худоимнинг изини излаб бордим.
Қаъбага юзни суриб, кўнгилдан йиғладим зор,
Арзим этиб, ё раббим, кўрсатсанг, қани дийдор.
Мақкада, Мадинада ватандошимиз кўпдир,
Меҳмонларга аталган муруватлари хўпдир.
Ҳожилар иш бошиси қувалик Абдукарим.
Сафоҳону, Аъзамхон, Абдушукуржон қори —
Яшашар имон билан Туркистонни шарафлаб,
Ҳар шаҳару қишлоғу ҳар хонани шарафлаб,
Ал-Фарғоний соғинчи Фарғонани шарафлаб'
Ўзим кўрдим, о қанча ҳурматлашар араблар —
Биз томондан кетган ул юртдошларни ҳалол деб,
«Хатто биздан бойлари кўпу келмас малол» деб —
Айтган ўша очиқ дил сўзларини эшитдим,

Гурурланган туйғумни яна шеъримда битдим.

Ватанининг номини пок тутади пок одам,
Мардларнинг манзилгоҳи Фарғона, Фарғона-да!
Жуда ҳам узин ташлаб яхшилиқ арқонини,
Боши кўкда адо этди қутлуғ ҳаж арқонини =
Дўстларим Собир қори, Абдували ҳожилар,
Уларнинг ташрифидан кўнглим беҳад очилар.
Сирожиддин Маҳсум ҳам аҳтиромли ҳожидир.
У солиҳ фарзандларнинг бошидаги тождир.
Донишим Тоҳир ҳожим, яна кўп имом хатиб =
Сухбати онг озиғи, мароқли, ширин, латиф!
Билимдон алломалар доим бўлди яқиним,
Суянчиғим водийнинг диёнатли оқими!

Лим-лим оққан Сирдарё бўйида хаёл суриб,
Онажоним Фарғонам ўйида хаёл суриб,
Узоқ-яқин мозийга нигоҳимни ташлайман,
Яна тарих қатини варақлашни бошлайман.
Давонлар давонининг мен билмаган тарихин,
Авлоду аждодимнинг ёзилмай қолган шарҳин =
Ўқигандай бўламан жимирлаб оқишингдан,
Узоқдану яқиндан дилга ўт ёқишингдан.
Водийнинг қон томири ҳамиша уриб турар,
Фарғонанинг ҳуснини бу дунё кўриб турар.
Энди ҳеч-ҳеч кўримай тўлиб-тошиб оқ жоним,
Сирдарём, Сайхун дарём, ўзимнинг онажоним.
Кўнгилга келганини ёзишга тутинганда,
Сени куйлайман юртим, жоним бор экан танда.
Қишлоғу шаҳарларинг гўзалликда бахслашар,
Тўкин-сочин яшашда бири-биридан ошар.
Наманганим нурли юз, лутфи ширин шаҳримсан,
Муҳаббати лиммо-лим тошиб турган наҳримсан,
Ёлғону хиёнатга бўй элмаган қаддимсан,
Изат-нафс курашида сен шиддатли хаддимсан.
Ҳақгўйликда Машрабсан, мулла Бозор Охунсан,
Диёнатни асрашда куйиб-ёнган оҳимсан.
Қучоғинг тўла ҳар он оромижон оҳангга,
Дину имон йўлида ибратинг кўп жаҳонга!
Алломиш авлодидан Бургутали чиндан ҳам,
Меҳнаткашни суяшда ўтиб кетар ундан ҳам.
Наманганда фош бўлган ул сирларни бир эсланг,

Ғараз билан бошланган ур-сурларни бир эсланг.
Унда-бунда бўйнини чўзганича гапириб,
Соддаларни чалғитиб, лақиллатиб, лоф уриб,
Иғволарнинг қаърида қон тўкишни кўзлаган,
Фақатгина ўзининг манфаатини излаган —
Янги «бек»лар танабин энг биринчи ким тортди —
Халқнинг ўз ҳокимига ихлоси шундан ортди!
Ишончга етаклаган Бургутали шаҳидидир,
Хақгўю шердиллиги Намаанганинг бахтидир.
Имонга йўғрилгандай наваримда ҳар хона,
Намаанган, эй, Намаанган, қадамларинг мардона.
Саҳоватда Ношинг бор, айтадиган ганинг бор,
Юрт даднн одимда кўшган катта нафнинг бор.
Чортоғнинг «Боги эрам», Чодагинг ўхшар ойга,
Мафтунман Учқўрғонга, мафтунман Косонсойга.
Қадимги Тўрақўрғон азизлар ўтган тўроқ,
Бобур бобом туфайли Аҳсига меҳрим кўпроқ.
Чуст чиройи бўлакча, гўзал жонон Олмосим,
Хатто ой кўтарилмас сепдан баҳра олмас!
Норин дарёга тушиб, яйраб-яйраб кечганман,
Унинг хуш таъм қимизин тўйиб-тўйиб ичганман.
Олнедаги Ҳақлабод ҳаёлим сепга учар,
Бувим айтган хотира уйғониб, мени қучар.
Бу ерда Халли бобом укалари яшаган,
Янги-янги ер очиб, ошларини ошаган.
Мўминжон бўлган экан жияцларининг номи,
Нимага қодир эмас узоқ йилларнинг коми?!
Замон зайли уругни уруглардан айирган,
Тополмадик уларни кетган экан қаерга?!
У замон ўтди-кетди, хуш келднинг янги замон,
Энди бизнинг Ватап ҳам иқболл кулган томон.
Элнинг шоир, орифини олам билади бугун.
Богларинг татрифини олам билади бугун.
«Намаанганинг олмаси» тегсиздир ўт ёқишда,
Ҳавас билан куйлашар уни хатто АҚШда!
Мустақиллик бахтига жон-дилдан урингансан,
Дунё бўйлаб очилган йўлларда кўришгансан.
Бойлангнинг оширянти тадбиркор, иш билармон,
Мен уларга ҳамиша дилдан омад тиларман.
Вилоятнинг парвози чиқдан ҳам овозалик,
Ёриштирар кўнгилини нафосату тозалик.
Хаёдан ҳам гўзалдир гул сайли Намаанганда,

Муҳаббатнинг бундайин майли Наманганда.
Машрабнинг боғин кўриб, Ўзбекистон қувонган,
Куч олганмиз ўшанда уйғонган қалбу онга.
Малик-ул-шуаро ул Фазлий Намангонийни,
Шўху дилбар газалларнинг булоқ мисол кинини —
Турибмиз нима учун очишга шонилмасдан,
Бизларни чалғитмасин кимлардир яна қасддан!
Ҳайратнинг бўлгандир эҳтимол боғи-роғи,
Шеърлари эса ҳамон маърифатнинг чироғи.
Ул Рожий Намангоний, Мажзуби Намангоний —
Дину имон, ҳикматнинг ёғилиб турган они.
Ул Нодим Намангоний ёмонларни доғларди,
У ёзган газалларни Муқимий ардоқларди.
Кўнгилни очар Маҳзун ё Шавқий Намангоний,
Наманган муҳаббати уларнинг шаъну шони.
Исҳоқхон Ибрат йўли ҳаммага ибрат ҳамон,
Аммо уни топтади ул қаттол динсиз замон.
Яна тарих бағридан келаяпти бир садо,
Бу — шоиру ҳам арбоб уламо Сўфизода.
Айтганда айта қолай тақдирнинг энг ёмони,
Чустийнинг ибратини англамади замони.
Мукаррама Азиздир, лазиздир ҳар он бизга,
Ўхшатиб айтолмади аллани ҳамон ўзга.
У ёзган битта роман татийди ўн романга,
Машҳур Парда Турсун ҳам сенинг ўғлинг, Намангон.
Ҳамид Нурий ижодига ихлосим жуда баланд,
Жанговар сўзи билан яшар бу тенгсиз талант.
Дарёнинг ул юзида яшаб ўтди Ширмоной,
Унинг мадҳин айтишда Туроб акадай ёнай!
Севимли Турғун Пўлат очерклари, қиссаси —
Шогирдлар ижодига унинг қўшган қиссаси.
Тоғдай бўй-бастли эди Мелиқўзи Умрзоқ,
Мақтаб-мақтаб ўлдирдик, бунинг тарихи узоқ.
Машраб доғида ўтган ўша Азиз Турсунми,
Эй, шоирнинг қалами, ҳеч қачон бевақт синма.
Илҳом билан ёзилган қиссалару романи —
Адиб Йўлдош Шамшарнинг ижодин бир томони.
Халқ йўлида кўп ёзган Робиддин Исҳоқ эди,
Ҳаммага ака-ука, кўнгли жуда оқ эди.
Эргаш Ёндошим кетиб, юрак тилиниб қолди.
Бугун унинг йўқлиги жуда билиниб қолди.
Гоҳ шоирлар султони, гоҳо эса, шоҳ бўлган,
Гоҳида довишмандлар дилидаги «оҳ» бўлган —

Ёқуб Аҳмедов билан санъатимиз бойиди,
У чиндан фахримизу саҳнамиз чиройидир!
Дадахон Нурий янги руҳий оламни очар,
Шухрати юртим оша етган Ҳиндистонгача. 7
Бир адиб бор ҳаёти ҳудди эртатка ўшар,
Қиссаю романларин завқ-шавқ билан ўқишар.
Жонрид ўзи ёшлиқдан орзу ахдига етган,
Пиёда етиб борган Намангондан Тошкентга!
Хусниддин Шарипимиз ёшлиқдан тўлиб-тошган,
Достон ёзиш ишқиди қуёш билан учрашган.
Тўра Мирзо авлоди азал улуғу саҳий,
Неки ёзса дилига келиб туради ваҳий.
Оқиллар оқиласи Дилшодахон синглимдир,
Унда идрок, шижоат, меҳр нури лим-лимдир.
Элгадир Тохирахон бутун қалбининг қўри,
Юзларида акс этган ана шу хис шуури.
Нозима опамизнинг турган-битгани ақл,
Яна унинг раҳбарлик одоби жуда маъқул!
Танимга жон, бошимга ақлу идрок ёр ҳали,
Иаҳори ишқ айтмоққа туйғуларим бор ҳали.
Турсунной Мамедова тез-тез тортар ҳаёлни,
Ким севмас ахир бундай шўху дилбар аёлни.
У ёниб кўйлаганда ёшариб кетар олам,
Мени ширин титратиб, бахтиёр этар олам.
Водиймизнинг булбули садоқатли Хабибим,
Ўзи ҳам, сўзлари ҳам менинг кўнгили табибим.
Эрмамат Олмосийнинг қўлини тутган дўстиман,
Самимий шеърин ўқиб, тарқалар дилдан туман.
Хофизларнинг баҳсида совриндор Камолиддин.
Ўринбойнинг куйлари гўзал ёр жамолидан.
Фарзанду набиралар йиғилишса бир кўча,
Ўртада шеър айтяпти Нуриддин Бобоҳўжа.
Одилжон ҳам шоиру таниқли олим бўлди,
Ҳаётининг асоси, барибир, таълим бўлди.
Абдулла Жалил эса, оқилу қайсаргина,
Шоирлигин билганлар ундан ҳеч қилмас гина.
Жўшқин бир ғайрат билан эларо чиқарди от —
Ўн-ўнлаб рўзноманинг мухбири Турғунпўлат.
Миршабларнинг фахрийси Абдуқаҳҳор Ғоффорий,
Қуй бўлиб учиб кетган газалларининг бари.
Болаларнинг шоири Жўраҳон Раҳимий бор,
Жажжилар руҳин излар, ўзгача фаҳими бор.
Мен бутун йўл-йўлакай дилни очгим келяпти,

Тез-танимни сийпалаб хуш шабада еляпти.
 Фаргонажон, сўзиму йўлим этади давом,
 Андижон тамонингдан эшитилади навом!
 Андижон, эй, Андижон, сени кўп сўйлаганман,
 Қўлимдан келганича, берилиб куйлаганман.
 Уйласам боиси шу — ўзинг асли ўзимсан,
 Чўлпон-ла бирга кетган, айтилмаган сўзимсан.
 Орзуларинг ушалмай, неча йил толиб келдинг,
 Беш асрни ўтказиб, охири олиб келдинг —
 Захриддин Бобурни от миндириб бағрингга,
 Малҳам бўлиб қуйилди дилдаги оғригингга!
 Қобулжон Обидовда узоқни кўзлаш бордир,
 Шуни дилдан ҳис этдим: Янгилик излаш бордир.
 Ўзбекистон йиғилиб, ҳайкал очилган куни,
 Муборак пойларига гуллар сочилган куни —
 Бир гулзорга айланди яқуний мушоира,
 Қўшиқ эди, лутф эди, илҳом эди доира.
 Унинг завқи, шавқига ожиз ҳар қандай таъриф,
 Жонини улашгудай жонсарақ Мамашариф.
 Йиғилгандир дунёнинг шоиру фозиллари,
 Ўртада ширин сўзу гоҳ дўстлик ҳазиллари.
 Шунда ёниб сўз айтди Шаҳобиддин Тусийлар,
 Орада Бобур меҳри ҳаммани бир-бир сийлар.
 Ғурурдан тик бўлган қад Андижонда бошқача,
 Оқибату муҳаббат Андижонда бошқача.
 Шоирлару олимлар, хонлар юрти Шаҳрихон,
 Қўйнингда ҳали қанча мозийнинг сўзи ниҳон.
 Оқсуяклар авлоди йиғилган Хўжаобод,
 Раҳмат нури ёғилиб, хонаю кўча обод.
 Чиқарди янги замон машинасни созлаб,
 Бу шарафга эришди асакалик шоввозлар.
 Менга жуда қадрлидир Қўқонқишлоқ, Избосган,
 Эй, содда дил дўстларим, оқибат Сизда бошқа?
 Куйган Ёрим, дилни ёр, сен нимадан куйгансан.
 Худди Мажнун мисоли ёниб қимни суйгансан?!
 Келинчакдай ясанган кенжа шаҳар Бўз бордир,
 Унинг ҳамд саносига жозибали сўз бордир.
 Ўнлаб-ўнлаб фарзандларинг менинг қалбан яқиним,
 Бири олиму раҳбар, бири эса оқиним.
 Юсуф Андижоний ва яна Юсуф Сафой,
 Уларга дўст тутинган Самарқандда Навой.
 Элга изҳори меҳр Бимий қалбининг қўри.

Ижодида акс этган ана шу ҳис шуури.
Ғазалларида кўрдим Оразий дил кўзини,
Хеч «мен» деб мақтанмаган, фақир тутган ўзини.
Хайратий ҳайрат билан яшаб ўтган шоирдир,
Хар бандан мўминдан имон кутган шоирдир.
Бадий сўзмизининг яроқлаган Яшини
Гулдирагу нур бўлиб яшайпти ёшини.
Хазратим Мирзакалон чиндан ҳам калон бўлган,
Чиққан ҳар бир китоби ўртада талон бўлган.
Муҳаббат оро кирган Хабибийнинг ёдига,
Бир умр муштоқ ўтган парилар авлодига.
Соиб Хўжа аслида қизиқчилик жамлиги,
Ўйлатади санъатда бундайларнинг камлиги.
Эзилиб хотирлаймиз Тўхтасин Жалолни ҳам,
Замони таъқиб этган шундайин ҳалолни ҳам.
Ажойиб раҳбар бўлган Узоқбой Саримсоқов,
Иқтисодий эрк излаб, кутди юраги оқиб!
Юмшоқ эди Бокиру Улфат домла суҳбаги,
Қўлимдаги бойлигим устоз Воситнинг хати.
Бир нуруний иссиқ юз ҳавас билан қаратган,
Оталар сиймосини ҳаммадан кўп яратган —
Аббос Бакир салмоғи санъатда йирик эди,
Ўткинчи дунёда у яқинда тирик эди.
Рустам Раҳмон хаёлин тортган гулми ё гунча,
Севгингиз қаримайди, устоз, дупё тургунча!
Улуғлар қаторида яшаган Мўйдин Ҳопим,
Журналистик касбида синаб ўтди бардошин.
Ҳофиз полвон номини Ўзбекистон ардоқлар,
Эсдадир Манноб Жалол шуҳрат таратган онлар.
Қанча янги ер очди Дадажонов Мамажон,
Уни ҳавас қиларди чўлга чиққан ҳамма жон.
Хайитбой Азимовнинг китоблари бир қатор,
Кўшиқлари таралиб, уни ҳар кун эслатар.
Яна бир академик мардона Акмал Қосим,
Водийда усиз ўтмас бирор илмий маросим.
Немисча сўзланганда немислар ҳайратланар,
Мухторхоннинг юраги Ватан ишқиде ёнар.
Юрагимнинг чўғидир Турсуной Андижоний,
У сўзнинг булоғи ё ишқу муҳаббат кони.
Ешу-қари тилида шоир Муҳаммад Юсуф,
Ешу-қари дилида шоир Муҳаммад Юсуф.
Куну-тув неча марта янграб турар қўшиғи,

Муҳаббат оламининг ўхшаши йўқ ошиғи:
У халқим кўксидаги энг ардоқли бир нидо,
Уни ёмон кўзлардан ўзинг асра ё худо!
Абдулло ҳожи Собир ўглин шашти бошқача
Мустақиллик бағрида тўлиб-тошди бошқача,
Боболарнинг руҳини ардоқлар ҳар қадамда,
Тадбиркорлик таланти ўзгача бу одамда!
Олти юзу қирқ олти кўчани ҳар кун кезар,
Кўчаю кўнгилларни ҳокимнинг меҳри безар.
Тоза ният қадрдоним донишманд Ҳабибулло,
Сиздайларни ҳамиша худонинг ўзи қўллар!
Имонли бажарган иш яроқлаб турар кундай,
Осмони кенг Бўз сарбони Адҳамжон ана шундай!
Хизр буво йўл бошлар Манзураҳонга доим,
Кундан-кун яшнапти Жалақудуғу Ойим.
Умрин элга атаган Олимжон ҳам ўз укам,
Меҳри баланд Назиржон ақлу идрокда бекам.
Дадахон Ёқубов-ку дилрабо сўзлар кони,
Энг машҳур суҳандону «Наврўз»имиз сарбони.
Абдулҳамид тилимиз-дилимиз билимдони,
Сўз сеҳрини шарафлар Хурсанали ҳам ёниб!
Турсуной Каримова сарбон бўлган аёлдир,
Ҳавасманд қизлар учун у энг ширин хаёлдир.
Миртемир оқ йўл ёзган Олимжон Холдормиди,
Ушалапти устознинг дилга туккан умиди,
Кўп чўнгларим қоғозга тушгани йўқдир ҳали,
Андижоннинг Бўзидан бўлган Муҳаммад Али —
Достонлар битган шоир, адиблар сарбадори.
Мирзакарим Пирмат эса, узилган умид зори.
Яроқлаб кўринади ўша Бўздан Тўланбой,
Шеърый бир боғ яратди меҳру сўздан Тўланбой.
Марду майдон дўст, адиб, олим Собир Шокарим —
Худонинг амри билан топилган дуру зарим.
Шоирлар даврасининг Исмоилжон Тўлагин
Дилидан оққан шеъри жонимнинг бир бўлаги.
Тортинчоқлик бағрида давраларда турар тек,
Аммо қўпу соз ёзар кўнгли тоза Қамчибен.
Шоирона қалб билан излангану изланган,
Амалий иши билан етар ўша кўзланган —
Одамлар қувончига Бекжон Раҳмон албатта,
Халқ иқболи йўлида ўйлаган ўйи катта.
Абдусаммад мироблар мироби Шаҳрихонда,

Оби-ҳаёт етаклаб азиздир худди нондай.
 Орзуму арзим етиб, етказди менга худо
 Дилбаржон Қурбоновдай оқилу хуш феъл қуда.
 Кўп бўлди кўришмадик, ўтиб кетди вақт ҳийла,
 Қайдасиз Абдуҳалил, Муқимжон, Ҳабибулло,
 Хабар ололмай қолдик Тўхташ Ашуров Сиздан,
 Ҳажвия ёзясизми: энди яшириб биздан.
 Муҳаррирлар пчида мухбирлик қилгани кам,
 Шу заҳматдан кўкарди Мутал Абдулло укам.
 Шералидай ҳофиз ҳам Фарғона водийсидан,
 Жозиба олганми у пайгамбар ҳадисидан.
 Ака-ука Ёқубжон, Баҳодирхон фахримиз,
 Шундайин чечанларни ўстирди хоншаҳримиз.
 Заҳириддин даврада донишларнинг дониши,
 Зокиржоннинг бисоти устозларнинг хониши.
 Муҳаббатга чорлайди Нуриддиннинг даъвати,
 Жон ороми Ҳурият қўшиғининг навбати.
 Манноп Эгамбердиннинг тортиғи катта бизга:
 «Сариқ аждар ҳамласи» тушади ёдимизга.
 Одиляжон Абдурахмон болалар ширин тили,
 Усмонжон шеърларида кўринар очиқ дили.
 Соғлиқнинг дорисидир Фаттоҳхоннинг баёти,
 Не ҳаёлда ўтяти Мукаррама ҳаёти?!
 Очилди ҳаёлимнинг яна бир ноziқ қати —
 Ҳалима нафосати, Замира шижоати!
 Ҳаёлим қайта учди қуёш ботар тарафга,
 Қаерга кўз тапласам шоҳидман шон-шарафга.
 Яйпандан ҳиёл ўтсам қучоғингга оларсан,
 Йўл-йўлакай ўтганнинг ҳам юрагида қоларсан:
 Тоғлар юрти Исфара, сен гўзаллик қонисан,
 Ёзнинг сўлим сабосин эсиб турган онисан,
 Тожигу ўзбек учун тенг она Қонибодом,
 Боғу роғини кўриб, яйраб кетади одам!
 Ўратепа бағрида тугилган Дилшод онам,
 Марду шоира онам, номи доим ёд онам.
 Аширмату Назармат ўсган тупроқ Новимдир,
 Очиқлик борасида ўзгача бир қавмдир.
 Баҳодирлар диёри Маччоҳимиз, Аштимиз,
 Улар меҳри дилдаги алоҳида шаштимиз.
 О, Хўжаид, сен менинг шер юракли сўзимсан,
 Темир Малик мисоли ҳам бардошу тўзимсан.
 Фарғона мулкнинг зукко, фозил фарзанди —

Абу Маҳмуд Ҳамид ибн Ал-Хидр ал-Хўжандий —
 Ҳаётини мозийда кўп китоб этган баён,
 Абу Райҳон Берунийга ҳамкор бўлгани аён.
 Изланиб расадхона очган эди Райда у,
 Бугун унинг қабрини излаяпмиз, қайда у?!
 Бузрук Камол Хўжандий офтоб мисоли аниқ,
 Форсий шеър осмонида чироғи доим ёниқ.
 Абдурахмон Жомий ҳам таъзим этиб ёдига
 Тенг қўйиб Шерозийга, Муслиҳиддин Саъдийга —
 Ҳазалига ҳазаллар битганлар қатор-қатор,
 Улуғларнинг сўзидан қуёш чиқар, ҳам ботар.
 Навоий ҳам Камолни эъвозлаган жонида,
 Тўрт ҳазалда эргашган ул «Девоний Фоний»да.
 Хўжандий номи билан ёзганлар ҳам жуда кўп,
 Халқ гамида куйиниб, озганлар ҳам жуда кўп.
 Қамбархон Хўжандийнинг ҳазалларини ким билар,
 Асрлар қаъридаги армонимиздир улар.
 Инсоний бир покиза ҳис жўш уриб дилида —
 Маъдан ҳазаллар битди тожик—ўзбек тилида.
 Ушал Нозил Хўжандий севгидан нозил бўлган,
 Ишқи ёр тўфониди булбули фозил бўлган.
 Шермуҳаммад Аҳмали Бойтумани Хўжандий..
 Бари-бари Оллоҳу Ватан ишқида ёнди.
 Муаззам ҳам Хўжандийнинг энг дилбар шоираси,
 Тожигу туркча бўлиб, кенгдир ҳазал доираси..
 Сўз очай Асирийдан ё Фаҳрий Румонийдан,
 Вужудига ўт кетиб, ҳазал ёзган онидан.
 Маҳжур, Маҳзун Хўжандий, ул Раҳматилло Возеҳ
 Тожигу ўзбек, қирғиз шеърий руҳига озиқ!
 Фурқатнинг Асирийга ёзган шеърий мактуби¹ —
 Дўсти учун очилган юрагининг туб-туби!
 Раҳим Жалил сўзини эшитганман Қўқонда,
 Қўқонлигу хўжандлик бир-бирин севар жондай.
 Сўз сеҳри оламида офтобли кунларимиз,
 Руҳимизни яшнатган «Юлдузли тунлар»имиз.
 Пиримқул Қодиров ҳам водийнинг жигар-банди.

1. Асирийнинг бу мактубга жавоби «Асирий Хўжандий жанобларининг йигирма бир ёшида Фурқат марҳум мактубига жавоби ирсол буюрган ҳазаллари» кўпчилик баёзларда босилган.

Замоннинг суроида у ҳаммадан кўп ёнди.
Шойим Бўта ҳамиша дўстлик риштасин ўйлар,
Унинг помин ардоқлар мухлис у қиссагўйлар.
Саъдулло Асадулло жондан севар халқини,
Ундан ўрни топилган сўз сеҳрининг талқини.
Эргашали Шодиев—ўзбегу тожик дили.
Шоира Бобоева сайратар булбул тилин.
Нурмухаммад Шибзий ижоддаги ҳамкорим,
Жўрабеклар гурури армону орзу тори!
Чегарани билмайди ишқу шеър у қўшиқ, куй!
Чегара билмасларни, эй, қайноқ дил жондай суй!
Қарасам ич-ичингдан тўлғониянсан Сирдарё,
Худди мендай хаёлга чўлғониянсан Сирдарё.
Саҳоват довругини таратгансан ҳар ён сеп,
Малонклар чўмилган ўша қутлуг дарёсан!
Онамдай яқинлигинг юрагимга ўт қалаб,
Нориндан Хўжаидгача қиргогингни ёқалаб —
Ўзбегу тожигимнинг дастурхонида бўлдим,
Қозогу қирғизимнинг яна ёнида бўлдим.
Зиёфатга борини тўккан онда бўлдим,
Қорақалноқ, туркманнинг ширин жонида бўлдим.
Ўзинг кўриб турибсан ҳамманинг истаги бир,
Улуғларинг ҳукмига қўйган ул дастаги бир:
Энг оддий одамнинг ҳам ақли этиб турибди —
Худо бизга бир имкон ҳадя этиб турибди:
Бундай он юз йилларда ё келади, ё келмас,
Ака-ука бирлашмаса оила бахти қулмас.
Майда-чуйда гапларинг еми бўлиб қолмайлик,
Ҳасадгўйлар дардининг эми бўлиб қолмайлик.
Эй, Турон фазандлари, қанисиз, сирлашайлик,
Бирлашини вақти келди, бирлашсан бирлашайлик!
Ўйга ботиб босилган оғир-оғир қадамдай,
Исёнини сездирмай ичга ютган одамдай —
Соқингипа оқшининг ўхшаб кетади кимга —
Довишманду қудратли, муҳаббатли халқимга!
Арзу ҳолимни тинглаб, нимани ўйлаяпсан,
Сен ҳам менга қўшилиб, дард билан куйлаяпсан!
Ҳеч қачон битта жойда туриб қолма, Сирдарё,
Бахтимизга ҳамиша оқу толма, Сирдарё!

**Ҳаётимда илк бора айладим ўзимни шод:
Кўнгилга яширинган сўзларни этиб овоз!**

Худо бир, олам бир, ой бир, қуёш ҳам бир, замин ҳам бир,
Ота бир, она бир — бунга йўқ сўроғу такбир.
Отадан ҳам, Онадан ҳам меҳрибоним Ҳазрат,
Муҳаббат не, иқболим не — тошган оним Ҳазрат,
Бор Ишончим, бу — Динимдир, диним асли Ишончим,
Шунинг учун туним йўқ, ёп-ёруғдир ич-ичим.
Одамдан бошқа жинслар Ишонч не — кўзга илмас,
Ҳазратнинг ким эканин чиндан ҳам ўзи билмас.
Кўкракдаги кўзи кўрлар кўрқадилар ўлимдан,
Сарбонимсан, аё Соқий, тутгин ўзинг қўлимдан.
Ўқиб-ўқиб, уқиб-уқиб, яна шунга ишондим —
Қандай бўлсак ва охири қайтаради ўшандай.
Ҳарбга қараб, Шарққа қараб, фақат уни кўраман,
Еру кўкка, тоққа қараб, фақат уни кўраман.
Қалбим кўзи — Ишонч кўзи Сен туфайли очилди.
Фақат менинг дил-дилимни имони йўқлар тилди.
У Яккаю Ёлғизини тапимаса, сезмаса,
Одам бўлиб Руҳий олам боғларини кезмаса —
Бордир унга жаҳолатнинг алоҳида бир шарҳи,
Ҳайвондан ҳам қуйи турар бундай кишилар фарқи.
Фотима онамизнинг жони менинг жонимда,
Ё Али қонларингиз оқиб турар қонимда!
Сиз Маҳдуми аъзамимсиз улуг ҳазрат Косоний,
Сиз ҳамиша аввалимиз, ўзгалар доим соний.
Арзимизни худоимга етказувчи пиримсиз,
Мавжуд ал-Аввал йўлини кенг англаган сиримсиз.
«Аҳли суннат вал жамоа» мазхабида юрганлар,
Дилу тилни бир этганлар, битта аҳдда турганлар.
Ҳикмат нури ёғилади азизларнинг оҳидан,
Каромату башоратлар келар доим ваҳийдан.
Ҳазрати Ғавсул Аъзамим авлоди Марғилонда,
«Султонул авлиё»миз бу ерга келган қандай?!
Фарзандсизга фарзанд сўраб, ўртада расул бўлар,
Сидқидилдан эргашганлар муроиди ҳосил бўлар.
«Шайх Машриқ», «Қутби Аъзам» номлари машҳур бўлган,
Йўқлаб борган кишиларнинг ҳамиша кўнгли тўлган.
Илми тафсир, илми ҳадис, илми мазҳаб ёд эди,
Илми фикҳ, илми наҳвда кўшлар ундан мот эди.
Мевалари кўп дарахтнинг эгик турар шоҳлари,
Бошим ҳамдир, худоимга, қани етса оҳларим.
Дунёдан кетар онда ёнларига ўтқазиб,

Хулқу одоб хазинасин калитини тутказиб:

— Мону дунё тўпломмадим, қўлу кучим етмади,
У кўнгилни тортолмади, ҳеч маҳлиё этмади.
Халол бўлгин, пок бўлгин, орзуим шу болам, деб,
Имонлига имонлидир ҳаминша бу олам деб —
Кўзин юмди дунёдаги буюқдан буюқ ҳотам,
Хидоят нурларини мерос қолдирди отам.
Эй, Йўлдош «давои ишқ қил, барчадан безор бўл,
Уйқуни қилғил ҳаром, тун кечалар бедор бўл,
Дарди йўқ бедорни кўрсанг, сен бемор бўл¹»,
Бу мен учун танланган йўл — бирдан бир ягона йўл!
Даъватимнинг дилимдаги ўчмайдиган муҳри шу,
Мусулмонлик аслида савобга савоб қўшув.
Аввал, Охир, Зоҳир, Ботин — ҳаммаси Унинг ўзи,
Муҳаббат изҳори бўлган ҳаминша унинг сўзи!
У ҳоҳласа барча миллат бир миллатга айланар,
У ҳоҳласа бутун дунё битта кафтга жойланар.
У ҳоҳласа барча одам эргашади бир динга,
У ҳоҳласа кундузимиз ўрнин бўшатар тунга—
Энг аввало ўйлагин деб оятларни юборган,
Дил англаса сўйлагин деб оятларни юборган.
Йўқ-йўқ, унда зўрлаш йўқдир, бордир фақат марҳамат,
Бу ҳикматни ҳис этмайди фақат ҳайвону номард
Худосизлар элу халққа бериб келган доим панд,
Разил бўлар ўнгаларга эргашган ҳар бир фарзанд.
Ўз-Ўзини тушунмаган ҳеч ўзгани англамас,
Бахт йўлида ўзидан ўзгани у англолмас!
Ҳаяжонга тўла умрим ўтяптими осуда,
Мен қаерда яшайман, кимларнинг даврасида?!
«Зикри ал-жаҳрийа²» ичра тебранганман жуда кўп,
«Зикри ал-ҳофий³»дан дилга ажиб офтоб олдим хўп!
«Жолусу ҳифз ан-наф⁴»⁴ шиор бўлиб йўлимни очар,
Зикри шавқим⁵ юрагимга маънилар нурин сочар.
Ана шундай дақиқалар энг бахтли оним бўлар,
Хаёлларим мени сийлаб, яшашдан кўнглим тўлар.

1. Аҳмад Ясавий сатрлари.

2. Овоз чиқариб зикр қилиш. 3. Овоз чиқармасдан зикр қилиш. Бунга Хожа Абдуҳолиқ Гиждувоний асос солган. (1118-11180). 4. Меёрни билиш, нафсни идора қилиш. 5. Зикрдан маъни уқа билиш.

Булоқ суви ул булоққа қайтадан қуйилгандай,
 Олинган ҳар бир омонат ўрнига қўйилгандай —
 Худди қушдай қанот қоқиб учиб юрган руҳимни —
 Адашмасин дея мenden чўчиб юрган руҳимни.
 Йиғлаб-йиғлаб қўшган чоғим ўзинишг маконига,
 Сажда қилсам оздай бўлар умримнинг бу онига!
 Қовушиб кетаман гўё ўша гўзал борлиққа,
 Илоё ҳамма мўминлар эришсин бу ёриққа!
 Бугун ширин уйқуда кимлар кирди тушимга,
 Назарларин ташладилар бори изу ишимга.
 Қандай қудрат беҳосдан хаёлимни этди банд,
 Ул Баҳол-Ҳақ вал-миллат ва дунё уд-дин Нақшбанд!
 Камтарлик ва ниёзмаидлик йўлқни тутиб маҳкам,
 Бу дунё лаззатларига боқмай бўлмади кам —
 Соҳиб каромат, олими раббоний бу улуг зот,
 Халолу пок, имонликнинг жон-жони бу улуг зот.
 Дунё саволини ечолмай неча донишлар толгань,
 Саҳоватда тенгсиз ўша рухлар туфайли олган —
 Нақшбанд Хожа Абдуҳолиқ Ғиждувоний сабогин,
 Дилда нури ҳидояти кезди у беҳишт боғин!
 Парвардигор йўлида не буйруқни бажо этди,
 Ҳавмларга кўзни катта очишни илтижо этди.
 Тушимда ҳам, ўнгимда ҳам ўшалардан сўзладим,
 Ўзга йўлга тушмасликнинг йўлларини изладим.
 Оллоҳнинг ёди ишқи чин куйимдир азалдан,
 Зокир бўлиб зикр айтиш орзумдир азалдан.
 Севгининг ловуллаган чўғи асло ўчмасин,
 Ёки беҳосдан совуб ўзга юракка кўчмасин!
 Одил бўл ўз-ўзингга назорат қилган чоғи,
 Эзмасин кўнгилини ҳеч пушаймонликнинг доғи!
 Увайсий! бўлмоқ умиди узилмас ҳеч кўнгилдан,
 Икки оламда нима бор ортиқ жаннатий гулдан?!
 Бу дунё фонийлигидан лол қотдим тополмасдан,
 Гоҳ муҳаббат изин излаб йиғладим тополмасдан!
 Навоний бобом силадилар бошимни тушларимда,
 Гоҳо ёлгон ишқ етаклаб, айрилдим хушларимдан.
 Бошида қандай бўлсам, охири шундай қолдим,
 Ўзгага доим шону ўзимга гуноҳ олдим.
 Не донишлар кулиб ўтди Мажнун сифат ҳолимдан.
 Қуръонни ёд ўқитганлар Лев Толстой хаёлимда!

1. Утган улуг боболар руҳи кимни тарбия қилса, ул бахтли мўмин Увайсийдир.

Тусмухаммад ҳожи бобом номлари бог-роғимда,
 Эшмухаммад имом бобом ҳамиша қароғимда!
 Онажоним бузруквори Халил девкор аслзода,
 Билганларим шуки улар ичган жаннатий бода!
 Гурур билан ёзай энди келиб қолди хонаси,
 Хон биби деб атаганлар волидамининг онасин!
 Суриштирсам етти пуштим ақли уламо бўлган,
 Аста-аста қайтмоқдамиз ўшалар юрган йўлга!
 Ризқим улуғ, умрим узоқ бўлсин деган ниятда,
 Ибрат олиб ён-веримдан, ибрат олиб ҳаётдан:
 Қариндошу уруғларга ҳиёл эгиб бу қадни,
 Баланд тутиб келдим меҳру қуёшли муҳаббатни!
 Мен учун худди отам каби энг улуғ одам,
 Одамийлик бобида бенуқсон тўлиқ одам —
 Усмонали тоғамлардир, улар жону дилимдир,
 Турдали-ку менинг илмим, менинг бурро тилимдир.
 Қариндошни қариндош деб тутмоқлик осонмиди,
 Бу йўлдаги муаллимим Ҳасанбой Эсонмиди?!
 Мақсудали Ҳайдар ўгли менинг ақлу идроким,
 Қадру қиммат эъзозиди тенглашади унга ким?!
 Меҳр излаб эргашганман Эргашали акамга,
 Мамадали энг меҳнатқаш, Мамадали энг кам гап!
 Майдачуйда гапга боқмай юра берган жияним,
 Ҳалол меҳнат айши бошқа, сура берган жияним.
 Оқибатнинг китобидир Шаҳобиддин амаким,
 Дилу дилдан кўнгила олар уруғимдан яна ким?
 Жиянларим Тўлқинжону Набижону Анваржон,
 Ҳар бирлари менинг учун саодату ширин жон!
 Онам ҳам, отам ҳам, ёрим ҳам, борим ҳам тушроқдир,
 Дунёдаги бор нарсадан унда ҳикмат кўпроқдир.
 Ойдинбулоқ дунёдаги энг ширин сув булоғим,
 Сен боғимсан, ўз уйимсан, молу қўйим, улоғим.
 Сен-жонимсан, сен кўзимнинг қорасию оқисан,
 Менда қони уриб турган бобомларнинг хокисан.
 Ҷриқзору, бехизору, шафтолизор боғимсан,
 Дадажоним ҳаётини кўрган бахтли чоғимсан,
 Кўзга шундоқ ташланади дадам босиб ўтган из,
 Сойимизда чўмилардик гоҳ тўпланиб, гоҳ ёлғиз.
 Болалигим кўринади кўчаю сўқмоқларда,
 Кундузлари бошоқ териб, тунлари тўқмоқлардик.
 Ҷну ўнбир ёшимиздан катталардай қўш ҳайдаб,
 Гоҳ барг кесиб, шоли ўтаб — бор эдик ҳамма жойда.

Далада эдик, қора-қура болалар эдик.
 Илк қадамда бoшлaбoқ нoнни ҳaлoллaб eдик.
 Сaлмoқлирoқ эди рoстн oтaлaрнинг қaдaми,
 Aзизлaрдaн oртиқ aзиз қишлoқнинг ҳaр oдaми.
 Ҳaр бирынгиз дилимдасиз, кимдaн сўз oчaй oлдин,
 Қaриндошим Узоқбoю ҳaқиқaтгўй Жaмoлдин.
 Сирожиддин, Мелибoю ўшa Турoбжoн кaттaм,
 Тaнгa бундaй ўйлaб кўрсaм мeнгa худди жoн кaттaм.
 Насиҳaтy ўгитлaри, яшaр ҳaмoн қишлoқдa,
 Борди-кeлди oқибaтлaр эсoн-oмoн қишлoқдa.
 Мaмaризo бувaмиз ҳaм дoим ўзгaлaр учун
 Aслo-аслo aямaгaн бoри идрoқy кучин.
 Инилaри Фaзлaҳмaду Aъзaм, Мaмaрaимлaр
 Мeҳнaтидaн, сўзлaридaн бaҳрa oлмaгaн кимлaр?!
 Aбдугaни устa бувo қўлининг гуллигини,
 Нoнвoй Гулoм aкaмизнинг энг oчиқ диллигини —
 Ўз умрицинг сўнгигичa унутмaйди билгaнлaр.
 Мaмaтқулу Жўрa тoғa пири дeҳқoн бўлгaнлaр.
 Қишлoқ oшa жaмoдa машҳур Сoтвoлди Дeҳқoн,
 Aшурaли, Ҳaйдaрaли дaлaдa бўлди ҳaр oн.
 Aбдуллaжoн Исмoилoв дoим ёмoнни тeргaб,
 Дaлaлaргa, бoғлaргa бутун умрини бeргaн.
 Жумaбoю, Насивaли, Мўминжoн, Мелизиё —
 Хoнaдoнгa мeҳнaт билaн сoчиб кeлгaнлaр зиё.
 Қишлoғимдa эл сoғлигин хушёр пoсбoни бўлиб,
 Oғриғи бoр кишилaрнинг eру oсмoни бўлиб —
 Яшaянти бир фидoйи ukaм Aҳмaджoн Эргaш.
 Қум қишлoғу Гул қишлoғу Бeгвaччaю янa Дaшт
 Ўз рaҳмaтин изҳoр этaр Сaлoҳиддингa,
 Eтaклaр у oқибaтy мeҳрy имoну дингa.
 Мунаввaржoн, Aбдурaҳим, Мўйдинжoн aкaм дoниш,
 Қишлoқ яйрaб кeтaр эди Тўрaбeк қилсa хoниш.
 Ўз йўлини тoшиб oлди ukaм Юнусaли ҳaм,
 Қoдиржoн, Мaҳмуджoн, Oдил, Рўзмaт aкa ҳaли ҳaм —
 Кeнг дaлaлaр кучoғин биргaлaшиб яйрaтиб,
 Юришибди гуллaр экиб, янa бoғлaр ярaтиб!
 Қaтoримдa, бир нoрим бoр — ўшa Ибрoҳимжoн бoр,
 Суянгaни кeтмoннy ҳaлoллигy нoмус oр —
 Бутун этиб кeляпти ҳaр oн унинг бaхтини!
 Қaрaнг, дўстим Aнвaржoннинг oрзусию aҳдини —
 Ярaқлaгaн ҳиссa қўшиш қишлoқ кўркaмлигигa.
 Исломжoну Мурoджoн ҳaм шундaй ҳислaтгa эгa,

Фарҳодларнинг Фарҳодини кўпдан бери кўрмадим,
 Ўз йўлимни нега ўша тамоқларга бурмадим?
 Бегубор Мўйдин Деҳқон, яна Маҳмуджон Гафур,
 Сизни кўрсам кўпгилларим ҳамisha ором топар.
 Ҳамқишлоқлар меҳрингиздан ёришиб кетар таъбим,
 Соддалигу очиқликда Сиздай бўлиш матлабим.
 Устозларнинг изларидан ҳавас билан йўл юриб,
 Етолмаган орзуимни қувиб-қувиб, мўл юриб —
 Одамларнинг дилларига нур бўлишга уриндим,
 Яшанига, орзусига кўр бўлишга уриндим.
 Ўз-ўзимни сиқтадим у ҳеч осон кечирмадим,
 Ҳаёлимни у ён — бу ён худ-бехуд учирмадим.
 Жонимсан, жапонимсан, ёлғизим, фақат ўзинг,
 Гуноҳимни кечиргил, яна қил шафқат ўзинг.
 Шунча йил қулим бўлган нафс энди кўзғолмасин,
 Губоримни тозалайин дили қўлига олмасин.
 Ўралиб, сўргалашиб, майда-чуйда ғамаро
 Ўзингни ҳароб этма вафосиз оламаро.
 Ишвагарсан, сен эй, шайтон, сенга ким асир бўлди —
 Эл олдида ҳижолатдан ким тирилиб, ким ўлди?!
 Оловдан — нафс, кибр, таъна, ҳасад олган у шайтон,
 Эгуликнинг назаридан тамом қолган у шайтон —
 Алдаганлар ўз қавмидан, айрилди ўз элидан,
 Хору хасга айландилар бу хатолик селидан!
 Золимсану бевафосан ҳасис, доғули дунё,
 Бир қўли қанду шакардир, бири оғули дунё!
 Кўнглим очсам билиб-билмай қилган хатом кўп бўлган,
 Ҳақ ёдидан гофил бўлган онларим ҳам хўп бўлган.
 Ўзи шоҳу нафс қўлида қул бўлганлар оз эмас,
 Бойлик сўраб ялбарганлар рози ҳеч ҳам роз эмас.
 Ниманингдир умидида қилган ноzi ноз эмас.
 Ўзи йўқсил, ammo нафсга шоҳ бўлганлар оз эмас.
 Нафс йўлига кирсанг агар у охири хор этар.
 Сени хатто меҳри гиё заррасига зор этар.
 Одамзодга душманликда азал-азал у якка,
 У одамни бўлиб ташлар майда-майда бўлакка.
 Дўстлик учун қўлларини беришган дўстларимни,
 Эҳтирому ҳурматимга эришган дўстларимни —
 Шарафладим ишониб, ҳеч ўзгармас деб сўйдим,
 Амалга ўтиришгач кўпин йўқотиб қўйдим.
 Нега улар мендан беҳос бесабаб айрилдилар,
 Наф излабми ўзгачароқ тарафга қайрилдилар.

Хаётнинг сабоғин кўзга во ажаб, илишмайди,
Амал, бу — қўлнинг кириқу, наҳотки билишмайди?
Шу дақиқа эсга тушди дўстим Иқбол Назарий,
— Эҳтиёт бўл, — деган, — дунё асли виждон бозори.
Сўзингизни унутмайман, Сиз эдингиз Машрабим,
Сизда қандай ҳикмат бўлган билади фақат раббим.
Сизга бу икки дунёнинг бойлигию, мансаби,
Хатто ором боғларию кимнинг насли-насаби —
Кирмаган рост, Сизнинг ўша тенгсиз назарингизга,
Илоҳий муҳаббат Сизни солганми шундай изга!
Қулоқ тутсам азизлардан келган ширин нидога
Интилишган ёлғизгина меҳри чексиз худога!
Эътиқод-ла эргашганман ана шундай тўпга мен,
Ёшлигимдан авлиёлар руҳи пойин ўпганман.
Аммо дунё лаззатидан, афсуски, кечолмадим,
Вахдад майин пирлар ичди, мен тугал ичолмадим.

Малойиклар яшаган манзилгоҳим Фаргона,
Курашу истиқболим, ширин оҳим, Фаргона.
Муҳаббатим изҳори юрагиму ақлимсан
Ўхшашинг тошилмайди ҳатто етти иқлимдан!
Тоғларим ўша манхур Қўҳи Қофнинг тоғидир,
Боғларим ўша манхур «Боғи эрам» боғидир.
Тонгда гулнинг юзига тулган шабнам гулобим,
Жаннатдап чиқиб келган Оқ суву Қўк сув обим.
Ўзингни оралаб юрганнинг ўзи айтсин,
Олмазорлар чиройин кўрганнинг кўзи айтсин.
Поёнсиз ўрикзорнинг бари қандайлигидан,
Авжирзор, ноку беҳи боғи қандайлигидан,
Таъмининг лаззатлари асли жондайлигидан,
Жийдамизининг салмоғи худди нондайлигидан,
Кўм-кўк баргга ўралиб, жомон мисол мўралаб,
Гоҳо пинҳона имлаб ва гоҳида чўзиб лаб —
Сархуш этган шафтоли ҳаёлидан сўз очсин,
Дилдаги борини, қани, ўртага сочсин!
Қовуну хандалаклар айни пинган чоғида,
Тунда далада қолиб, хушбўйлар кучоғида —
Бир ухлаб турганлардан майлига сўраб кўринг,
Гўзаллик нима ўзи? Саволга ўраб кўринг!
Айтишсин ҳавомизнинг мазасин татиганлар,

Фарғонани ўшалар нима деб атаганлар:
 «Оддий эмас бу манзил, уйқудаги гўзал» деб,
 «Оромижонлигидан ё ғазал, ё асал» деб,
 «Ҳақиқатга айланган бу ўлкада эртак» деб,
 «Нима терсанг бир зумда тўлиб кетар этак» деб —
 Баъзан кўнгил узолмай қолиб кетган оз эмас —
 Қўлига кирганини олиб кетган оз эмас!
 Таг-тугли элинг аро ноҳўяси йўқ эди,
 Ҳам очиқ, ҳам содда дил, ҳам назари тўқ эди
 Замоналар ўзгариб, қанча шамоллар елиб,
 Гоҳо у ёқдан келиб, гоҳо бу ёқдан келиб —
 Бағринга ўрнашганлар барин дили чўғмиди,
 Уларнинг орасида пасткашлари йўғмиди?!
 Келди-келди ичида шайтонлар келиб қолган,
 У баъзибир енгилтак одамлар кўнглин олган!
 Ёлғону яшиқлар ҳам ўша кундан бошланган,
 Ўз-ўзидан ич-ичинг оғриқ билан гашланган.
 Гоҳ чанг-тўзон кўтарган бўронинг ҳам ўшадир,
 Гоҳо алғов-далғов этган суронинг ҳам ўшадир!
 Аммо сенинг қонинг бор одамлар ўзи бошқа,
 Шаънингни шаъним деган кишининг изи бошқа!
 Қучоғингда шундайлар жуда кўлдир бахтимга,
 Бундай мадад ҳамиша аҳд қўшади аҳдимга.
 Энди мени қаерга бошлар яна ҳарби ҳақ,
 Тоғ бўлиб суяйдиган ўртоқларим доим нақд!
 Ўшалар ҳурматига бўлолдимми мушарраф,
 Умр бекор кетмагани сезилармикни ё раб?!
 Хоритиб қўймадим сарфи поклик сурфиди,
 Ҳар кимнинг бор ҳаёли, ўз «Қуръон»и шарифи.
 Улуғлар даргоҳида бўлолмадим ё ашраф,
 Шоирлик даъвом бору бўлолмадим ё Машраб?
 Муҳаббат шаробини ё ичмадим, ё ичдим,
 Ўзинг отаю онам, ўзинг ҳури беҳиштим —
 Онажоним Фарғонам, онажоним Фарғонам,
 Ўз ўзимга ҳисобим ёзаётган таронам!
 Нима учун довдираб ўтказдим ҳаётимни,
 Бағти келса айтарман ана шу баётимни.
 Азият чекканда ҳам юзни Ҳақдан бурмадим,
 Ўзгалар бахтин ўйлаб, ўзга ҳаёл сурмадим.
 Нозик дил муҳаббат-ла ҳамиша ёниб турдим,
 Ҳамма ҳам бир одам деб, доим инониб турдим.
 Аммо кимдир, қант олиб, узатса агар заҳар,
 Унга инсоф тиладим ҳар кунн туриб саҳар.

Курашмасанг, бу ҳаёт сенга яқин бўлмас,
 Ут юракни совутар, асло чақин бўлмас
 Бу дунёда ёмондан яхшилар кўпдир асли,
 Ёмон ҳам яхши бўлар тоза бўлса гар пасли.
 Яхшилар бўлмаганда ёмонларнинг дастидан
 Бутун умрим ўтарди оёқларнинг остида.
 «Бу қишлоқи нимага меҳнат қилиб толмас» деб,
 «Ўзгалар ташвишида ҳатто ором олмас» деб,
 «У ҳаммани ўзига қаратишни истар» деб,
 Одамларнинг кўнглини овламоққа уста» деб —
 Унча-бунча обрўйим кўнгилларни қақшатиб,
 Ўзини яқин тутиб, пинхон оғу ошатиб —
 Сўз билан ўқ отишиб, дол бўлишим кутганлар,
 Икки қўлни кўтариб, лол бўлишим кутганлар,
 Кўпчилик ҳузурда ол бўлишим кутганлар,
 Кўй каби ювошми ё мол бўлишим кутганлар —
 Ҳисобсиз бўҳтон тўқиб, олдиларми бирор наф?!
 Ўзгалар чоҳга тушиб, ўзгалар бурни қонаб —
 Йиғласа қувонади фақатгина шайтонлар!
 Шуларни эслаганда гупириб танда қонлар —
 Нафратим сизмай кетар еру кўкка, эй, кўнгил,
 Шубҳаларнинг бағрига баъзан чўккан, эй, кўнгил,
 Истагини яширмай борин тўккан, эй, кўнгил,
 Эл дардини ўз ичига доим туккан, эй, кўнгил —
 Бугун не орзу билан отландинг қаёқларга,
 Ажратдингми башарни яна қизил—оқларга?!
 Йўқ-йўқ, асло у кунлар ҳеч изига қайтмасин,
 Дину тил яна мени «ношукур» деб айтмасин
 Минбарда сўз айтишга тилим боғланган эди,
 Уни ҳатто югишга замон чоғланган эди.
 Тил асли бир замбарак, сўзлар унинг ўқидир,
 Ҳали изҳор этилмаган сўзинг кўнгил тўқидир.
 Тилинг асли бир гулдир, сўзинг унинг хушбўйи,
 Тилинг асли бир найдир, сўзларинг унинг куйи!
 Тилинг асли бир мева, сўзинг—унинг таъмидир.
 Кимнинг бахт-саодати ёки кимнинг ғамидир.
 Кимларнинг изтироби, кимларнинг оромидир,
 Тил ҳам асли инсонга оллоҳнинг карамидир.
 Яшаб не топган бўлсам топганман шу тилимдан,
 Аччиғиму шириним, аммо фақат дилимдан.
 Тил сотарлар вақтида кўп ишлар бўлиб ўтган,
 Тилимиз хомийлари ғазабга тўлиб ўтган.

Шу тилимни қўриқлаб, азобини торганман,
 Ўзгаларнинг юкини ўз елкамга ортанман.
 Йўл очгандим «Улама дарахт» деган бир шеърга,
 Кимлар бош кўтармади мени аёвсиз тергақ!
 «Пантуркист» деб атадилар улар ҳар бчр гапида,
 «Ҳавфли» деб ҳайдадилар ҳатто фирқа сафидан.
 Миллатчи бўлиб отим сарсари кезганимни,
 Номардларнинг олдида ўзимни эзганимни,
 Фирқага тиклавай деб ялборган кушларимни,
 Соғингимни емирган уйқусиз туларимни,
 Ҳеч упута олмасман рўзи қиёматда ҳам,
 Арзғимни баён этдим мазкур шеърини хатда ҳам!
 Одамнинг одамлиги энг аввало тили билан,
 Севилар оппоқ-оппоқ ниятли дили билан.
 Худо билан пайгамбар ўртасида югуриб,
 Еру кўкда не иш бўлса ҳаммасига улгириб,
 Шу билан қувонгану шу билан кўнгили тўлган —
 Уша «Жабронил ҳам сўз юкига ҳаммол бўлган».
 Қўштирноқ ичидаги сўз - Навоий сўзидир,
 Тушимда шеър ёзини ундаган ҳам ўзидир!
 У кунлар, мудҳиш кунлар ҳеч пизга қайтмасин.
 Дину тил яна мени «Ношукур» деб айтмасин!
 Кўшларда фаришта бор, баъзиларда шайтон бор,
 Қора рангдан оқ рангга баъзан ўтади губор!
 Салобатли қиёфа бўлмаса қайси жойда —
 Салобатли одамлар у ерда бўлмас пайдо!
 Гўзаллик гўзал ахлоқ мевасидир азали,
 Мазали одамларнинг суҳбати ҳам мазали!
 «Мен - мен» деб гапиришу ўзини кўрсатишлар,
 Ожизликнинг бундайин ошкорасин ким хушлар?!
 Ҳеч кимни севмагани ҳеч ким севмайди ахир,
 Умрининг охирида тақдирин бўлиб тахир!
 Инсон бўлишнинг вақти қачонлар етиб келган,
 Ўзин билганлар буни жо-бажо этиб келган.
 Лекин баъзи калтабин шуни такрорлаб ҳадеб,
 Инсон бўлиш ундай деб, ўйлаб кўрнинг бундай деб,
 Ростини айта қолай жонимга тегиб кетди,
 Гоҳ ўзлари чув тушиб, бошини эгиб кетди.

1. Она тилини ҳимоя қилишга бағишланган «Улама дарахт» деган шеърни вилоят газетасида чоп эттиргани учун шонр қаттиқ жазоланган.

Ёлгонга бўй берганинг умри ўтар шу тахлит,
 Ўшалар ҳаётига мисол бўлар бу яхлит!
 Кам гаширар ҳалол одам ҳалоллигу ҳақлиқдан,
 Не сухан эшитгансиз тунни қувган оқлиқдан?!
 Замона зайли билан яширилди шажарам,
 Кимга керак бу ҳақда кўтарилган мажора?!
 Оқсуяк эканини ким пеш қилса даврада,
 Ўзини баланд тутиб, тушмаса шу ҳовридан,
 Ё ўзганинг мулкига кўзини олайтирса,
 Ўзига ўрни излаб, бошқани нари сурса,
 Сағирлар ризқини еб, юзни покликдан бурса,
 Эркакзот бўла туриб, хотин кишини урса
 У чиндан ҳам мардуми асли Фарғона эмас,
 Тоғдану боғдан, аммо, насли Фарғона эмас.
 Ана шу тарозуда ўзимни тортган чоғда,
 Юзларим ёруғ бўлиб, кўксим ўсади тоғдай.
 Боболарим бу помни покиза сақлаганлар,
 Фарзандлик бурчларини ҳаммча оқлаганлар.
 Қон деса қон беришган она Фарғона учун,
 Жон деса жон беришган она Фарғона учун!
 Дадам умри далага сув тараб ўтган бироқ
 Қишлоқда кўп одамнинг кўнглига бўлган чироқ!
 Бировнинг пайкалига кирмаганман бесўроқ,
 Ана шу ҳавас билан харомдан юрдим йироқ.
 Нонимни ўзим топдим, бошқаларга ҳам етди,
 Қийналдиму кейинроқ ишим юришиб кетди.
 Дадамнинг излари из бўлди укамларга ҳам.
 Хориганда кўнглимни тўлдириб турган малҳам —
 Очиқ дил Турдалининг ҳалоллиги, поклиги,
 Асқарали укамнинг кўнглиларин оқлиги!
 Инсон зотидан қачон миннатдор бўлган қорин,
 Йўғимни «йўқ» дедим-да тўқдим боримнинг борин!
 Умримнинг йўлдошига, ширин фарзандларимга,
 Кўзимнинг оқ-қораси ул жигар-бандларимга,
 Ҳалол ош едирдим кийдирдим ҳалол кийим,
 Ана шу боисдан ҳам оҳанграболи уйим!
 Ҳалол меҳнат ошини ошашиб ўғилларим,
 Кўпчилик ташвишида яшашиб ўғилларим —
 Яхшилар қаторига ўзларини уришиб,
 Оғир - енгил ишларда ҳамиша тик туришиб,
 Элга фарзанд бўлишнинг фазилатин этган жам
 Бирлари Рустамдиру бирлари эса Ҳамдам.
 Ҳавасу орзуимдай қалби мардона ҳисли,

Муҳаббатли, вафоли, ориятли, помусли.
 Ё худом, уларни адантирма шу йўлдан,
 Ўзингни севганларни севибсин жону дилдан.
 Оллоҳни билмаганини кўрарга ҳеч кўзим йўқ,
 Ганишнинг ростни уларга тушиб қолган сўзим йўқ.
 Етти пушти авлодимнинг босган изи тозадир,
 Гуноҳни ҳам, савобни ҳам фаришталар ёзади.
 Кўнглимининг ич-ичидан эшитилар бир нидо,
 Невара-чеварамга писоф бергин, ё худо!
 Ана шу ўй-хаёлар елкамга юкин ортар,
 Кичкинтойлар давраси бот-бот ўзига *тортар!
 Одам бўлиб туғилни ўзи катта мўъжиза,
 Қитмирилигу ҳасаду адоватдан ҳар пизо!
 Жануқ шундайни иффату шундайни жанон, бироқ —
 Кўзини катта очмасанг, бузилишига мойилроқ.
 Елгил оёқ аёлининг зор бўлганини кўн кўрдим,
 Илтифотли бир сўзга зор бўлганини кўн кўрдим.
 Ҳар ҳаётнинг мазмунни боғлиқ бўлар ниятга,
 Яна ўзинг бошлагин ул нури ҳидоятга!
 Қизимнинг икки ўғли, бир қизи улгайяпти,
 Юрагимни илтибар улар меҳрининг тафти.
 Комилаой аълочи, хурсандман ўқинида.
 Авлодимга тортяпти сўзимни ўқинида!
 Оиламиз шаънини онаг каби оқлагин.
 Бойлик қўлнинг киридир — чуқурдир бу гап тағи.
 Қиз бойлиги ҳаё деб бекорга айтмаганлар,
 Бу сўзга такрор-такрор бекорга қайтмаганлар.
 Одам бўлгин жон қизим, энг ҳаёли бека бўл.
 Халоллик йўли билан аҳтиромга эга бўл!
 Умидим чироқлари Садорбегу Сухроббек,
 Баридан ҳам йиғининг бўлмасчи боши эгил!
 Хотиндан хароб бўлган кишини-ку кўргансиз,
 Елгону сароб бўлган ишини-ку кўргансиз!
 У нпгоҳни ташламас помус-ор тарихига,
 Ҳалолу ҳаром неча етмайди у фарқига.
 Сизлар ҳали ўйинқароқ, Сизлар ҳали жуда ёш,
 Аммо Бобур ўн бирда мамлакатда бўлган бош-
 Ёмошлар ёмонлигини кўнглига илиб юринг,
 Ким номард, ким ҳароми эканини билиб юринг,
 Номардлар оғир кунда ўзларини яширар,
 Бурда нон эвазига душманга бош урар!

Ҳаромилар опанинг ошнини тортиб олар,
 Унинг бор топганига янги ортиб олар.
 Уйидану ишидан тополмайди ҳеч қўни,
 Бемалол чайнаб юрар болаларчи ризқини!
 Яқини балогардон унинг каму кўстинга,
 Кун бермас укасига, кун бермайди дўстинга!
 Хатто собиқ қайнотанинг уйини «ўз уйим» деб,
 «Менга орзу шаън эмас, фақат керак ўйин» деб,
 Ажралишган аёл мулкни ўзи учун бисот деб
 «Умримда иштиганим маншатга фурсат» деб —
 Ўздай тайинсизни доим топар ҳароми,
 Бузуқликдир ҳаммаша ул бузуқнинг ороми!
 «Кимдан нима ўнар» деб мўлтирар гадои кўзлар,
 Хотинидан ҳайдалиб, яна ундан ҳақ излар.
 Онасига шалоқ сўз отар ўша ҳароми,
 Ватанини, дўстини сотар ўша ҳароми!
 Ҳужжатдаги отасини менсимай туртиб турар,
 Ҳаромчи экалани сўзида бўртиб турар.
 Айбидан сўз очсангиз сичқондай чўзар бўйини.
 Ёлгонга тўлдирди яқинларининг қўйини.
 Йигитликни хор қилиб, ўзини тубан айлар,
 Номига эр, аслида эркак эмас бундайлар!
 Ҳароми ҳақидаги мисоллар бари жонлик,
 Яхшиликка қайтарар, у албатта ёмонлик!
 Кўтарилиб қолмасин сўзларим эсингиздан.
 Ҳароми бошқаларни чиқариб юрар издан!
 Ҳайрият у мардуми асли Фарғона эмас,
 У — бу жойдану аммо насли Фарғона эмас!
 Яшаш, бу ош ошанимас, олис-олисини кўзланг,
 Ўзингиздан садоқат, аёлдан вафо изланг.
 Ўз она, ўз ота бор, ўғилларим, Сизларда.
 Тилагим шу адашманг муҳаббатли излардан.
 Кўргану билганингиз ҳамроҳдир йўлингизда.
 Исасангиз яхшилик келади қўлингиздан.
 Жону қоним набирам Сардорбегу Сухроббек,
 Йигитмисан йигиту беклар ичра бўлинг бек!
 Булбулим Камолахон, эй жажжи Мақбубахон,
 Сизлар билан қизиқдир менга бу ёруғ жаҳон.
 Сизлар менинг жонимсиз, Сизлар менинг неварам,
 Ширин-ширин тилингиз роҳатинжону ором!
 Кумушу Раъно бўлинг, орзум ойдаи бўлинг,
 Эй палаҳмон тошларим, майлига қайда бўлинг —
 Вафою ҳаё билан ардоқли бека бўлинг,

Мумтоз Маҳал сизгари севгига эга бўлинг!
 Кичкинтой Асадулло, сенга ҳам кўч гапим бор,
 Бўл дадангдай ҳалолу бўл дадангдай бегубор,
 Ал-Фарғоний бобомнинг руҳи сени қўлласин,
 Темур Малик бобомиз шижоатга йўлласин,
 Сенга сарбон бўлсинлар хизр бувомиз илло,
 Халқ гурури Ойбегу улуг Ҳабиб Абдулло,
 Хазрати Ғавсул Аъзам иштирган чўққинг бўлсин,
 Меҳр сояиб туришга ҳамшиша чўғинг бўлсин!
 Зотинг Имом Ризодан, эй, мурғак Убайдуллоҳ,
 Худонм очсин сенга саодатли, пурли роҳ,
 Имом Хусайини бобом руҳи донм бўлсин ёр,
 Фаршталар шаънинга айтиб туришсин алёр!
 Яхшилар ҳаммага ҳам кўнглини катта очар,
 Яхшилиги туфайли у ўзидан нур сочар,
 Менга ворис бўлсангиз ўшаларга эргашинг,
 Эй, кўзим қароқлари, одам бўлишга шошнинг!
 Нодирахон ич-ичдан ҳушрўю доно қизим,
 Отинча Каримахон ўзимнинг она қизим,
 Эй, менинг тагу тугли келинларим, қизларим,
 Сўзимнинг маъносини унутманглар Сизлар ҳам!
 Эй, менинг ҳамюртларим, ҳамшиша топинг қадр,
 Юракдан оқайтган тилакларим Сизгадир!
 Фарғонам қуёш бўлса, Сиз унинг парчалари,
 Саодатга лойиҳасиз чиндан ҳам барчаларинг!
 Энди-энди бўш кўйсам бу зашжирбанд тилимни,
 Фарғонажон баҳона хил очиб дилимни —
 Ҳаммага айтиб қўйдим юракдаги йўлимни,
 Боғлолмас энди ҳеч ким бу қадоқли қўлимни!
 Бу садр аш шариха пиримнинг хитобидир,
 Ҳамроҳим «Дил ба ёру даст бакор» китобидир,
 Муҳаммад умматиман, у ўртада расулим,
 Қуёшдай чароқлади муродимнинг ҳосили:
 Не замонлар ҳаммамиз яшадик хўн тортиниб,
 Худонм ато этди каромат қувватини:
 Юртимизга бегона қўзлар асло бўйлолмас,
 Ўзимиздан бошқалар «меники» деб ўйлолмас!
 Қора тун кундуз бўлар дўстлар меҳрин нуридан,
 Ҳайқиргим келар қур-қур озодлик гуруридан:
 Энди Ер ўзимники, ўзимникидир Осмон,
 Фарғонаши таърифлаб, ёв, илҳомим, қанч ёв!
 Қизлари парирўдир, йнгили йнгили шерн,
 Ўшаларнинг меҳнат, ўшалар манглай тери —

Фарғонанинг хуспига хусп қўшиб туради.
Аямайди ўзини, меҳри жўшиб туради.
Фарғонага муносиб фарзанд бўлиш осонмас,
«Фарғона деб ёнган киши бошқа ўтларда ёнмас!»
О, Фарғона, Фарғона, Сенсиз мен бир хору жас,
Сенинг меҳру ишқингиз яшолмасман бир нафас!
Сўз билан суратингни ёниб-ёниб чизарман,
Фарзандлик бурчимни ҳам шу йўл билан узарман.
Хар битта одамнинг изҳори ишқ айтарман,
Ҳасидангни ёзишга яна такрор қайтарман,
О, менинг улуғ онам,
Фарғонажон, Фарғонам!

Фарғона, 1994 йил, февраль.

ФАРҒОНА ДАРВОЗАСИ

УНИНГ ТАНТАНАЛИ ОЧИЛИШИГА БАҒИШЛАНГАН

Ўнгу сўл поёндоз тўшалганга ўхшар,
Юрак бир армондан бўшалганга ўхшар.
Ё асрий орзумиз ушалганга ўхшар —
Бу майдон меҳмону мезбонга тўляпти,
Одамлар оқими бир денгиз бўляпти.
Бутунги манзара бутунлай бошқача,
Қувончдан энтикар кексадан ёшгача,
Тебраниб тургандай гўёки тошгача.
Бу қандай қўшиғу бу қандай овоза,
Ахир Фарғонага қурилди дарвоза!
Унда юз-юзларнинг улушлари бордир,
Сочилган олтин кумушлари бордир.
Машҳур усталарнинг юмушлари бордир.
Ҳаммани лол этиб ўзига қаратди,
Чунки уни меҳру муҳаббат яратди!
Бошини суқмади, эй, кимлар шаҳримизга,
Улар қора суртди қанча фаҳримизга.
Еру осмонимиз титраб қаҳримизга —
Кўпдан кутганимиз келди бахт, келди эрк,
Қитмирларга энди дарвозамиз берк!
Бедарвоза эди гулдайин шаҳримиз,

Юртинг Алпомиши, ўша Тоҳиримна,
Ва уни кўплашиб қурдик охири биз!
Бунга кўплар шоҳид ва яна ўзим бор.
Бу кунга келгунча қапчалар тўзим бор.
Улуғ Ватандошим шаънига сўзим бор —
Яшап, Абдурауф Мақсудий огажон,
Сизни эсладиму қамради ҳаяжон.
Менга сўз айлансиз энг яқин ўртоқдай,
Фарғонада эзгу иш бошланган чоғда.
Бўронга, суронга бўй бермаган тоғдай —
Эртақларга ўхшаб кетар бу қиссангиз.
Хашарга кўшилган мардоға ҳиссангиз.
Тўлдирди кўнглини, улгайган жисмишни.
Тўлдирди ишончга, ғурурга кўксимни,
Дарвозага битдик, бу қутлуг исми!
Муҳаббат бор ерда ишлар кетар илдам.
Усмоҳўжа етиб келиб Истамбулдап.
Ёнимизга кириб, мадад бўлиб дилдан —
«Фарғонажон, келдим, — деди, — узоқ йўлдап»,
Таг-туғини сўранг асли Туягумдан!
Яна кўплар улуш кўшиди ўшалардай!
Хашар! — сўзи бугун ҳамма гўшалард... —
Ҳаёлимда гўё кўшиқ бўлиб елди.
Марғилону, Қўқон келди, Риштон келди...
Аҳаджон Аҳмедов ранг таплар минг рангдан,
Хаёли ҳамиша бир ижодий жангда.
Элимиз эъвозлар Қодиржон ҳожини,
«Йўқ» деган гапи йўқ топар иложини.
Машҳур Ураимжон Каримов Қувада,
Раҳматилло учун қутлуг турар ваъда.
Савдогар аҳлининг сарбони Тўлқинжон,
Курашу ўйида юрт бир тан, юрт бир жон!
Музаффаржон сардор бўлиб қурилишда
Шижоату гайрат тўлиб қурилишда —
Кўприк қуриб, бино қуриб ёзар қанот,
Орзуга етказар бардошу қааноат!
Наққошлардан таълим олган ҳунармандлар,
Гўзаллик яратиш ишқи билан бандлар.
Устунлари уста Қодир нигоҳлари,
Осмоннинг қуёшу юлдузу моҳлари —
Қўнганмикин ёки ўша ҳавозага,
Энтиқипмиз қараб рамзий дарвозага!

Меҳрин очиб юртни ўзгартирган тақдир,
Гўзал хотирага айланиши ҳақдир.
Бекор кетмас энди юртдош жасорати,
Дарвозага бир-бир битдик улар отин!
Изтиробу гусса, ҳижрон бари кетиб,
Мафиянинг зўри кетиб, зари кетиб —
Қолган - қутган ганим ич-ичдан гашланди
Ёлғону яшиқлар итқитиб ташланди,
Қоронғулик кетиб, нузли йўл бошланди!
Боболардан мерос элимиз ҳашари,
Севгимизга лолдир бу олам башари.
Парихона бўлиб, кундан-кун яшариб —
Ўзини кўрсатар Фарғонажон энди,
Меҳнатга яраша роҳатда жон энди!
Уйим,

кўркам шаҳрим,

Ўзбекистон обод,

Бир тилак кўнгилдан ўтиб турар бот-бот:
Ҳеч уруш кўрмасин бу тупроқ то абад!
Шундай эзгу ўйда яшар ҳар хонадон,
Кин-адоват ўтмас энди остонадан.
Бу қандай қўшиғу бу қандай овоза:
Ахир Фарғонага қурилди дарвоза!

1992 йил, 25 декабр.

НОМЛАР ИЗОҲИ

Алишер Навоий — Ғазал мулкнинг улуг султони. Ўзбек адабий тили ва адабиётининг ҳамিশалик қуёши.

Усмон Носир — истеъдодли шоир. 30-йиллардаги қизиллар қабоҳатининг қурбони.

Хойхўжа, Мадаминбек, Эргаш, Шермуҳаммадбек — 1917-1920 йилларда Фарғона вилоятида кўтарилган миллий озодлик ҳаракати сардорлари.

Абдулҳамид Чўлпон — Беназир ўзбек шоири. 30-йиллардаги қатағон қурбони.

Шоирнинг дадаси — Сулаймонқул Эшмуҳаммад имом ўғли ибн Тусмуҳаммад ҳожи.

Имомали, Турдали, Асқарали Сулаймоновлар — шоирнинг туғишган укалари.

Хорун-Ар-Рашид — Буюк араб ҳалифаси (786-806) У таржимон ва олимлар уйи «Ҳизонит ул-ҳикма» ёки бошқача номи «Байт ул-ҳикма» яъни «билимлар уйи»ни қурдирган, фан тараққиётига йўл очган ҳукмдор.

Маъмун-Хорун-Ар-Рашиднинг ўғли. Отасидан кейин (813-833 йилларда) ҳалифа бўлиб, олимларга саҳоватли бўлган.

Ал-Хоразмий—IX асрда яшаган Абу Абдулло Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмий «Китоб ал-Мухтасар фи ҳисоб ал-жабр вал-муқобала» асарида дунёда биринчи марта алгебра² тартибли равишда баён қилган.

Ал-Фарғоний—Абулаббос ибн Муҳаммад ибн Касир (861 йилда вафот этган) буюк астроном, математик ва географ. Улуг бобомиз ал-Хоразмий билан бирга ишлаган. У араб илмий терминологиясининг пайдо бўлиши ва ривожланишига катта ҳисса қўшган. Бағдод ва Дамашқ расадхоналари қурилишининг ташаббускорларидан бўлган. Птолемей «Юлдузлар жадвали» даги маълумотларни текширишда қатнашган, Бағдод расадхонасида шахсан ўзи астрономик кузатув ишларини олиб борган. Ал-Фарғоний кўп кашфиётлар яратди: 812 йилги Қуёш тутилишини олдиндан айтди, Ернинг шар шаклида эканини қатъий илмий далиллади. Туташ идишлар қондаси асосида яратган Нил дарёсининг сувини ўлчайдиган асбоби ҳамон сақланади. Унинг «Самовий ҳаракатлар ва юлдузлар фанининг мажмуаси ҳақида китоб»и бутун дунёга машҳур. Коперниккача Европада асосий қўлланма бўлиб келган бу асар илм оламида «Астрономиянинг бошланиши» деб эътироф этилган. Буюк олим «Астролябия тузилиши ҳақида китоб» ёзиб, дунёни янги фан билан бойитди.

У Шарқини Арстотель, Птолемей, Эвклид, Архимед асарлари билан биринчи марта таништирган. Беруний, Улугбек ва бошқалар Аҳмад Фарғоний ва Муҳаммад ибн Мусо ал-Хоразмий «Зиққига шарҳлар ёзганлар.

Темир Малик — Муҳаммад Хоразмшоҳ давлатига қарашли Хўжаид ҳокими. Халқ оmmasини мугуллар истesъдосига қарши курашга бошлаган саркарда. 1221—31 йиллар мобайнида Жалолиддин Мангуберди билан биргаликда Афғонистон, Синд, Эрон, Ироқ ва бошқа жойларда мугулларга қарши курашган.

Чингиз — асл номи Тэмужин, Темучин (тахминан 1155 — 1227 йил 25 август) мугул феодал империяси асосчиси, саркарда. Мугул қабилалари иттифоқи бошлиғи.

Яловоч — Чингизнинг айғоқчиси, ўз юртига хошлик қилган юзиқора надаркуш.

Алаиддин Муҳаммад Хоразмшоҳ — ибн Такаш Султон Муҳаммад ўғли, Хоразм шоҳи.

Жалолиддин Мангуберди — буюк саркарда, Хоразмшоҳнинг ўғли.

Зоҳириддин Муҳаммад Бобур — Ҳиндистоннинг буюк шоҳи, улуг ўабек шоири, адиби, олими. Истesъдодан саркарда ва давлат арбоби (1483 йилининг 14 февралда Андижонда тутилган. 1530 йилининг 26 декабрида Аграда вафот этган).

«Соҳибн ҳидоя» — Бурхониддин Марғилоний Али ибн Абү Бакр ал-Фарғоний ал-Риштоний (тутилган йили номаълум. 1197 йилда вафот этган) Буюк ватандонимиз фикрга оид жуда кўп китоблар ёзган. Улуг бобомизнинг «Ал-Ҳидоя» асари бутун мусулмон оламида, айниқса, Шарқ мамлакатлари мадрасаларида ҳамон асосий қўлланма бўлиб келмоқда.

Машраб — Бобораҳим Мулла Вали (Валибобо) ўғли Машраб (1640 — 1711) мумтоз адабиётимизнинг энг ёрқин сиймоларидан. Исёнкор шоир.

Маҳмуд Қатагон — Балх ҳукмдори. Ривоят қилишларича, Машрабни дорга осдирган шоҳ орадан уч кун кейин «Алқасосу ҳақ. Эй, Маҳмуд қоч!» деган овоз эшитади. Қочишга улғиролмаган Маҳмудхой уй тагида қолиб оламдан ўтади.

Азиз Орифжонов — ёш ёзувчи.

Ҳавасхон Шокирова — ёш шоира.

Аъзам, Ўктам, Шуҳрат Нисмат — Истesъдодли шоирлар.

Сайд Анвар — ўткир ҳажвчи ёзувчи.

Исажон Султонов — истesъдодли адиб.

Гулбаҳор Саидганиева, Саодат Василжонова, Озода Туракулова, Мухтасар Тожимамадова, Шаҳзода Аҳмаджонова, Наргиза Ҳамдамова, Муқаддам Хусанова, Акмал Абдуллаев, Шаҳноза Дадахўжаева — севимли шоира ва шoirлар.

Муҳаммад Аниҳон — Муҳаммад Умархон ўғли Хон. Шoir. Қўқон хони (1805 — 1942 йил).

Нодира — Моҳлар Ойим. Машҳур шоира. XVIII аср охири Андижонда туғилган. 1842 йили қатл этилган.

Абдулаҳадхон — Бухорода ҳукмронлик қилган амир Музаффар (1860—1885) ўғли Амир Абдулаҳадхон отасидан кейин 1885—1910 йилларда амирлик тахтида ўтирган.

Феруз — Муҳаммад Раҳимхонини соний Феруз. Хоразм хони (1865—1910 йилларда) шоҳ, шoir, бастакор, муаррих.

Қурбонжон Додҳоҳ — (додҳоҳ форс-тожик тилида одиллик ва истаи, адолат тазаб қилувчи, адолат истовчи маъносини ифода этади) Қўқон хонлиги таркибида бўлган Олой вилояти ҳокими. Тарихда «Олой маликаси» номи билан машҳур бўлган, Марказий Осиё аёлларидан биринчи бўлиб «додҳоҳ» унвонини олган жасур ва паричеҳра Қурбонжон рус босқинчиларига қарши бутун Фарғона ва Олой водийсини қўзғатган саркардалардан бири. У 1876 йил 25 апрелда Янгиариқ мавзеида босқинчи генерал М. Д. Скобелев кўшинига қаттиқ зарба берган. Бу улуғ момониз ўндаги «Сари мазор»га дафн этилган.

Дукчи Эшон — Марғилон ҳокимлигига қарашли Шохидон қишлоғида ўрта ҳол деҳқон oilасида туғилган. Муҳаммад Али халифа Собир ўғли Дукчи Эшон замонасининг етук уламоларидан бўлган. У Андижоннинг Мингтена қишлоғига маъзия қуриб, киниларни дину имон йўлига бошлади. Рус босқинчилари зулмидан эзилган халқларнинг умиди бўлиб чиққан Дукчи Эшон 1897—1898 йилги Андижон қўзғолонига бошчилик қилди. Баъзи маҳаллий амалдорлар ўз халқига хонлик қилиб, халқ йўлбошчисини босқинчиларга ушлаб бердилар. У қатл этилган.

Насрулло — «Насрулло қассоб» деб ном чиқарган Бухоро амири Насрулло 1842 йили Қўқонни босиб олиб, улуғ Нодира ва унинг фарзандларини, невараларини, яқинларини қатл этган.

Жўнайдулло Ҳозиқ — Жўнайдулло Ислошайх ўғли Воқиф, Ҳозиқ. Шoir, олим, ҳаким. Вафоти 1842 йил.

Хувайдо — Фарғона туманининг Чимён қишлоғида таваллуд тоилган Хўжамназар Ғойибназар ўғли Хувайдо тасаввуф тариқатининг нақшбандлик оқимига мансуб сиймоларидан.

Отасининг вафотидан сўнг шу оқимнинг Фарғона водийсидаги раҳбари бўлиб қолган. Ҳазал ёзиш унга энг аввало ўз қарашларини тарғиб қилиш воситаси эди. 1994 йилда туғилган кунининг 290 йиллиги нишонланди.

Ҳакимхон Тўра — Муаррих, адиб.

Муқимий — Муҳаммад Аминхўжа Мирзахўжа ўғли Муқимий. Шоир, адиб, олим, ҳаттот (1850—1903).

Фурқат — Зокиржон Холмуҳаммад ўғли Фурқат. Шоир, адиб, олим, муаррих (1858—1909).

Ҳазиний — Шоир Зиёвуддин Каттахўжа ўғли Ҳазиний (1867—1923) Аҳмад Яссавий издошларидан.

Муҳаммад Ҳаким Халфа — Шоир, олим, Ҳазинийнинг пири устози.

Ашурали Зоҳирий — Шоир, адиб, олим. Қўқоннинг Ойим қишлоғидан (1885—1942).

Мирзои Хўқандий — Шоир, муаррих, ҳаттот. Асқарали Чархийнинг устози.

Мустафо Чўқаев — Туркистонда миллий озодлик ҳаракати йўлбошчиларидан. «Қўқон мухторияти» асосчиларидан.

Хўжажон Рожий — Тоҳир Марғилоний (1834—1918) Ҳозир шоирнинг ўн минг мисрадан ортиқ адабий меросига эгамиз.

Тамкин — Муҳаммад Раҳим Тамкин. Шоир, ҳаттот, ҳаким. 1874 йили вафот этган.

Рамзий — Пошшоҳўжа Юсуф Алихўжа ўғли Рамзий. Шоир.

Вазир — Абдулқосим Вазир. Шоир. Вафоти 1827 йил.

Ғозий — Муҳаммад Ғозий. Шоир, олим.

Равнақ — Мавлавий Равнақ. Шоир, олим.

Акмал — Охунд Шермуҳаммад Акмал. Шоир, олим, ҳаттот.

Умидий — Муҳаммад Умар Умидий (тахминан 1835—1836 йилларда туғилиб, 1905—1906 йилларда вафот этган) кенг қўламли шоир. Унинг «Девони»дан ташқари «Бадавлатнома ёки тарихи Хўқанд», «Ҷаангнома» каби адабий-тарихий дostonлари бор.

Нола — Саййид Розийхон Тўра Нола. Шоир. Вафоти 1846 йил.

Мушриф — Мирза Қаландар Мушриф. Шоир, муаррих, китобдор. Вафоти 1825 йил.

Тажаммул — Шоир.

Аттор — Муҳаммад Амин Рўзи ўғли Аттор. Шоир, муаррих.

Ҳожи Киromий — Шоир. Асли Хўқанддан. Румда яшаган.

Муштоқ — Шоир.

Садойи — Ўзбек адабиётининг халқчил вакилларида бири Мир Ҳасан Садойи XVIII асрнинг иккинчи ярми ва XIX аср бошларида Қўқонда яшаб ижод этган шоира Дилшод Барнонинг «Тарихи муҳажирон» асарларидаги маълумотга қараганда 1820 йилда вафот этган.

Наййирий — Муҳаммад Солиҳ қори Наййирий. Шоир, олим.

Рожий Хўқандий — Сулаймонқул уста Суяроқул ўғли Рожий Хўқандий (1871—1921 йил 21 ноябрь) Қўқондаги Мадрасаи Олий ва мадрасаи Жомеъда адабиёт, ҳуснихат ва муаммодан дарс берган. Ундан бир кўлэзма баёз, «Зарбулмасал» шоир Мавлавий Йўлдош вафотига тарих, шоир Қалтаётга муҳаммаси қолган.

— Фазлий — Абдукарим Фазлийнинг ўғли, шоир.

Мажруҳ — XIX аср. Мирза Умар Мажруҳ. Шоир, муаррих. Яна тахаллусигина ва бир қатор газалларигина маълум бўлган шоир Мажруҳ яшаган. Котибий — Муҳаммад Содиқ Котибий. Шоир, хаётот.

Мутриб — Девона Мутриб. Шоир, муаррих.

Фақирий — Исҳоқжон Фақирий. Шоир. Қўқоннинг Қумариқ қишлоғидан.

Маҳжур — Муҳаммад Шариф Узлат — Нодир Маҳжур — Шоир, олим. Абдуллоҳ Маҳжур. Масалчи шоир. Муҳаммад Амин Тошмуҳаммад ўғли Маҳжур Хаттот, шоир (1864—1916).

Писандий — Авазмуҳаммад Ермуҳаммад ўғли Писандий (1816 йилда Қўқоннинг Мулла Бошмон маҳалласида туғилган. 1918 йилда 102 ёшида вафот этган) ўзбек ва форс тилларида газаллар битган, тарих ёзишда шухрат қозонган.

Фурбат — Убайдулло Маҳдум Фурбат (тахминан 1850—1853 йилларда Қўқонга яқин Капаянги қишлоғида туғилган) Фурқат ижодидаги маърифатпарварлик қарашларига ҳамоҳанг ижод этди. Муқимий анъаналарига амал қилиб, ўз «Саёҳатнома» муаммосини яратди.

Ёрий — Мулла Жаъфар Ермуҳаммад ўғли Ёрий. Шоир, олим. (1884—1944).

Саҳҳоб — Маҳмуджон Саҳҳоб Муҳаммад Ниёз ўғли. Хаттот, шоир.

Мақсад — Мўминжон Мақсад — Шоир. Чархийнинг устозларидан.

Мубтало — Содиқ Мубтало — Шоир.

Эшқул ҳалфа — шоир, олим.

Абдулла Қаҳҳор — Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

Убай Орипов — кашфийтчи олим. Академик.

Тошмуҳаммад Алиевич Саримсоқов — Машҳур академик.
Жамоат арбоби.

Жўра Саидов — Академик.

Муҳаммад Ҷразбоев — Академик.

Собир Абдулла — Ўзбекистон халқ шоири.

Завқий — Убайдулло уста Солиҳ ўғли Завқий (1863—1921, май) Мумтоз адабиётимизнинг йирик вакилларида. Ажойиб ишқий ғазаллар яратган, одамийлик, инсоф, диднат, мардликни ўзига хос қарашлар билан куйлаган, ҳажвийёт тараққиётига баракали ҳисса қўшган.

Асқад Мухтор — Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

Иброҳим Раҳим — Ўзбекистон халқ ёзувчиси. Жамоат арбоби.

Чархий — Асқарали Чархий — Ўзбекистон халқ шоири.

Эркин Воҳидов — Ўзбекистон халқ шоири, жамоат арбоби.

Худойберди Тўхтабоев — Ўзбекистон халқ ёзувчиси. Болаларнинг дунёга машҳур ёзувчиси.

Муроджон Аҳмедов — Ўзбекистон халқ артисти.

Мамадали Топволдиев — Улуғ Ватан уруши Қаҳрамони.

Авлиё Муҳаммадиев — Академик.

Аҳмаджон Мадаминов — шоир, олим, муаррих.

Аҳмаджон Олим — Устоз журналист, шоир.

Ҳабиб Абдуллаев — Ҳабиб Муҳаммадиевич Абдуллаев (1912 йил, 31 август—1962 йил, 20 июнь) дунёга машҳур ўзбек геологи, давлат ва жамоат арбоби.

Сулаймон Боқирғоний — Хоразмнинг Боқирғон деган кентда туғилиб (йили аниқ эмас) 1186 йили вафот этган. Шоир туркий тасаввуф шеърятининг жаҳонга машҳур вакили Хўжа Аҳмад Яссавийнинг истеъдодли шогирди.

Аҳмад Яссавий — туркий тасаввуф шеърятининг устозларидан. Туркий халқларнинг фахри, «султони орифин», қутби миллат гадди» — миллат ва диннинг қутби.

Қодир Зокиров — Академик.

Сирожий — Шоир. Хувайдонинг невараси, шоира Самар Бонунинг отаси.

Салоҳий — Шарифиддин Салоҳий. Ўшда таниқли савдо ходими бўлган. Яхши ғазаллар битган шоир.

Ҳатамжон Самиев — Академик.

Муҳаррамой Қодирова — Машҳур олима. Биология фанлари доктори.

Турсунбой Адашбоев — Болаларнинг истеъдодли шоири.

- Карим ака — Ўшлик машхур қизиқчи.
 Толибжон Бадинов — Ўзбекистон халқ артисти. Ўшлик.
 Абдугани Абдугафуров — ҳажвчи ёзувчи. Ўшлик.
 Мирза Қўлдош — ёзувчи. Ўшлик.
 Усмон Темур — Шоир.
 Олмагон — Ўшлик қирғиз шоирася.
 Аҳрор Маъруфов — Машхур тилшунос.
 Жалол Машрабий — шоир, адиб, драматург, журналист.
- Марғилонлик.
- Шерали Тошматов — Ёзувчи.
 Пўлат Баҳодиров — Вилоят ишлаб чиқариши ташкилотчиларидан.
 Воғиз Музаффаров — Устоз журналист.
 Ҳасанали Рустамов — олим, журналист.
 Исmoil Фармонов — олим, муаллим.
 Икромиддин Остонақулов — Мумтоз адабиётимизнинг зукко билимдони, шоир.
 Рауф Парфи — Истеъдодли шоир.
 Анвар Обиджон — Истеъдодли шоир ва ёзувчи, ҳажв устаси.
 Мирзааҳмад Деҳқонов — Ишлаб чиқаришнинг истеъдодли ташкилотчиси.
 Адҳам Ҳамдам — Уни «Фаргона Афандиси» деб ҳам аташарди. Шоир, ҳажвчи ёзувчи.
 Ҳамдамжон Умаров — жамоат фахрийси.
 Мусажон Шербўтаев — вилоят ишлаб чиқаришнинг таниқли ташкилотчиларидан эди.
 Азизжон Қайюмов — Олим, шоир, жамоат арбоби.
 Лазизжон Қайюмов — Олим, адиб, жамоат арбоби.
 Ўктамжон Қўчқор ўғли Исmoilов — Республика ташкилотлари раҳбарларидан бири.
 Баҳромжон Мамадали ўғли Мамажонов — Ишлаб чиқариш ташкилотчиларидан бири.
 Рустамжон Ўрмонжон ўғли Аҳмедов — Ўзбекистон Мудофаа вазири.
 Анвар Муқимов — Машхур ҳажвчи ёзувчи.
 Қодир Деҳқон — Шоир.
 Умарали Қурбонов — Шоир.
 Ганижон Раҳим ўғли Мирзаев — Халқ соғлигини сақлаш ҳаракати сарбонларидан.
 Султонжон Маҳмуджон ўғли Тиллахўжаев — Вилоят раҳбарларидан бири бўлган.
 Мунаррамжон Исmoilов — Ишлаб чиқаришнинг доно раҳбарларидан бири бўлган.

- Дадабой Қодиров — Меҳнат фахрийси бўлган,
 Уринбой Ҳайдаров — Меҳнат фахрийси бўлган.
 Раҳматжон Абдуллаев, Жаҳонгир Хўжаев — халқ ссглиғи-
 ни сақлаш ҳаракати сарбонларидан эди.
 Мўйдин Юнусов — Ишлаб чиқаришнинг моҳир ташкилот-
 чиларидан эди.
 Маъмуржон Узоқов, Жўраҳон Султонов — Ўзбекистон халқ
 хофизлари.
 Йўлдошбой Исломов — Қишлоқларни қайта қуришнинг
 толмас ташкилотчиларидан бўлган. Ўзбекистон туманидан.
 Мелиқўзи Холматов — Қишлоқларни қайта қуришнинг
 толмас ташкилотчиларидан бўлган. Ўзбекистон туманидан.
 Холдор Зокиров — Марҳум, меҳнат фахрийси бўлган.
 Ёқубжон Мамаев — Савдо ишларининг истеъдодли ташки-
 лотчиларидан бўлган. Риштондан.
 Ўрмон Аҳмедов — Меҳнат фахрийси бўлган. Марғилондан.
 Мелибой Шодиев — Меҳнат фахрийси бўлган.
 Бурхонжон Орипов — Халқ таълимининг жонкуяр ташки-
 лотчиларидан бўлган. Риштондан.
 Олимхон Алихонов — Меҳнат фахрийси бўлган. Охунбобоев
 туманидан.
 Мўмин Муҳиддинов — Меҳнат фахрийси бўлган. Қўқондан.
 Йўлдош Паршиев — Истеъдодли олим эди. Қувалик.
 Аҳмаджон Мамажонов — Муаллимлар устози эди. Ўзбекис-
 тон туманидан.
 Иброҳимжон Олимов — Шоирнинг устози. Қўқон шаҳридан.
 Йўлдош Учқун Турдиматов — Муаллим, шоир.
 Ҳидоятхон Жўраева — Шоирнинг муаллимаси. Қўқон шаҳ-
 ридан.
 Маҳбуба Шодмонова — Муаллима.
 Усмон Юсупов — Давлат ва жамоат арбоби эди.
 Йўлдош Охунбобоев — Давлат ва жамоат арбоби эди.
 Ҳамроқул Турсунқулов — Давлат ва жамоат арбоби эди.
 Эркинжон Бузрукхўжа ўғли Усмонхўжаев — Қишлоқларни
 қайта қуришнинг оқил ташкилотчиларидан эди.
 Зикрийё Ғаниев — сув хўжалиғи арбобларидан эди.
 Каримжон Муқимбоев — Қўриқ ва бўз ерларни ўзлашти-
 риш ташкилотчиларидан эди.
 Фахриддин Шамсуддинов — Давлат ва Жамоат арбоби эди.
 Муталиб Бўрибеков — сув хўжалиғи арбобларидан эди.
 Қодир Расулов — сув хўжалиғи арбобларидан.

Аҳматилло Рустамов, Алижон Пайгамов, Хорунбой Эрматов, Гуломжон Фозилов, Усмонжон Бегматов, Аҳроржон Акбаров — Фарғона водийси таниқли раҳбарларидан.

Баҳромжон Маҳмуджон ўғли Эргашев — Қишлоқ хўжалигининг фидойи раҳбари.

Алишер Абдужалил ўғли Отабоев — Фарғона шаҳар ҳоқими.

Мўсажон Исмоилов — Қуванинг донғи дунёга кетган мебелчилари сарбони.

Акбарали Раҳмоналиев — Фарғона водийси ободончилиги учун кураш ташкилотчиларидан бўлган.

Ака-ука Юнусжон, Раҳмонжон, Шарифжон Исоқовлар — шоирнинг қайногалари. Қўқон шаҳридан.

Жаъбархон Мамадалиев, Набижон Махсумов, Адҳамжон Мадиев — халқ таълимида узоқ йиллар толмас раҳбар бўлган фахрийлар. Езёвон, Бешариқ, Олтиариқ туманларидан.

Акбарали Азизов — Меҳнат фахрийси. Қувасойдан.

Зафаржон Мингалиев — халқ соғлиғини сақлаш ҳаракати ташкилотчиларидан. Олтиариқдан.

Гуломтожик Эгамбердиев — таниқли ишбилармон. Марғилон Эшонгузаридан.

Султонали Маннопов — таниқли хонанда, муаллим, журналист.

Рустам Сулаймон ўғли Қосимов — жамоат фахрийси.

Жаҳонгир Бўрибеков — жамоатчи.

Шавкат Ганижон ўғли Яхёев — Ўзбекистон телевидениеси ва радио қўмитаси раиси.

Турдали Убайдуллаев — вилоят ички ишлари фахрийси.

Норматжон Ёқубхўжаев — вилоят ички ишлари фахрийси.

Ҳамзахон Охунжонов — Ҳуқуқшунос. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган адлия ходими.

Турсунали Қурбонов — вилоят халқ таълими сарбонларидан.

Хотамжон Боймуродов — халқ таълими ташкилотларидан.

Сойибжон Убайдуллаев — вилоят прокуратураси раҳбарларидан.

Адҳамжон Камолов — Қувасой чини заводи директори.

Мухтор Абдуллаев — Вилоят олий таълими ташкилотчиларидан.

Исоқжон Содиқов — ёзувчи.

Абдуқаҳҳор Қодиров — олим.

Башнобжон Отақулов — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, физика-математика фанлари доктори.

Набижон Собиров — таниқли журналист.

Шаробиддин Сотволдиев — савдо сарбонларидан, меҳнат фаҳрийси.

Дониёржон Ҳақимжон ўғли Нурматов — ишлаб чиқариш ташкилотчиларидан.

Сотволди Мирзаев — олим, ишлаб чиқариш ташкилотчиси.

Муҳаммаджон Қўрабоев — физика-математика фанлари доктори, жамоат арбоби.

Турсунали Муҳаммад — номи юртимизда ва ҳорижда машҳур водиллик полвон.

Насимжон Раҳмонов — машҳур тилшунос, филология фанлари доктори.

Виталий Васильевич ФЕН — Фарғона вилояти тадбиркор раҳбарларидан.

Тургунбой Асқаров — Фарғона вилояти ҳарбий комиссари.

Толибжон Абдусаломов — Фарғона вилояти сув хўжалиги бошқармаси сарбони.

Мирзаакбар Мирзарасулов — Фарғона вилоятининг таниқли миробларидан.

Мажид Абдуллаев — Сўз устаси бўлган.

Усмонжон Исмоилов — Машҳур қози.

Зунунбек Мадалиев — Ўзбекистон халқ артисти.

Юсуфжон Дадабоев — Иқтисод фанлари доктори. Сўхдам.

Неъматжон Аҳмедов — Меҳнат фаҳрийси. Тамошадан.

Яҳёжон Дадабоев — олим, муаррих.

Шукрулло Қодиржон ўғли Рўзматов — полковник. Фарғона вилояти милицияси сарбони.

Муҳаммаджон Каримжон ўғли Носиров — Қува тумани ҳокими, таниқли маърифатпарвар.

Мадаминжон Бобораҳимов — милиция фаҳрийси.

Акрамжон Абдуллажон ўғли Иноятлов — Фарғона вилояти молия бўлими бошлиғи.

Мамадали Ҳайдаров — Фарғона вилояти театрининг биринчи режиссёри.

Алишер Ибодинов — истеъдодли ёзувчи. Олтиариқдан.

Азимжон Раҳимов — филология фанлари доктори. Намангандан.

Абдуҳалил Раҳимов — Ўзбекистонда ижодкор ёшлар билан ишлаш ҳаракатининг голмас ташаббускори ва ташкилотчиларидан. Фарғона вилояти ижодкор ёшлар уюшмаси раиси.

Юлдуз Усмопова — Дунёга машҳур қўшиқчи. Маргилондан.

Жалолжон Охунов — Ўзбекистон халқ артисти.

Охунжон Мадалиев — 90-йиллар қўшиқчилиги юлдузларидан. Олтиариқдан.

- Абдухошим Исмоилов — Машхур бастакор. Қувадан.
- Юлдуз Абдуллаева — машхур эстрада хошандаси.
- Аҳмадали Ғафуров — катисодчи олим.
- Йўлдошхўжа Солиқонов — Олим, шоир, ҳажвчи, ёзувчи.
- Мухаммаджон Мадғозиев — таниқли адабиётшунос.
- Ғуломжон Фатҳиддин, Абдували Қамбаралиев — Риштонлик севимли шоирлар.
- Мамаъқул Раҳматов — Меҳнат фахрийси. Қува туманидан.
- Муроджон Мелиқўзиев — Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг толмас ташкилотчиларидан. Ўзбекистон туманидан.
- Маҳмуджон Каримжон ўғли Жўраев — «Фарғонатранс» вилоят бирлашмаси бошлиғи.
- Шаҳобиддин Абдураҳмон ўғли Мамаюсулов — Китоб тарғиботининг Ўзбекистонга танилган сарбонларидан.
- Шокирхон Ҳакимов — Қувалик қўшиқчи шоир.
- Нурмуҳаммад Қўйчиев — Мафкура ташкилотчиларидан.
- Абдуллажон Умаров — Милиция фахрийси.
- Солижон Маматов — Севимли ҳофиз.
- Шухратбек Шерхон ўғли Аҳмедов — Ишлаб чиқариш ташкилотчиларидан.
- Эрка кори, Юзбони, Ижроқум, Ғойиб ота, Теша қизик, Абдулхай Махсум, Ҳасанбой, Йўлдошхон, Неъматжон — Машхур аскиячи ва қизиқчилар.
- Тўлқинжон Мўйдинов, — Фарғона вилоят савдосининг ташаббускор сарбони.
- Қодиржон Иброҳимов — Фарғона вилояти ишлаб чиқариш ташкилотчиларидан.
- Мухаммадгул Кимсанбоев — Шоир, таржимон, милиция сарбонларидан.
- Раҳмонжон Сафаров — Ишлаб чиқариш ташкилотчиларидан.
- Дехқонбой Отажонбой ўғли Аҳмедов — ҳисобдонлар устози. Олтариқ туманининг Файзобод қишлоғида.
- Эркинжон Тоиров — Ташкилотчи.
- Ёқубжон Жалолов — Фарғона вилояти прокурори, матри-фатнарвар. Андижондан.
- Эгамберди Қўзиев — Ҳақўйлиги ва билимдонлиги билан танилган қози.
- Камолиддин Қорабоев — Фарғона вилояти шифохонаси бош ҳакими.
- Хайруллажон Хўжаевич Исҳоқов — машхур жарроҳ.
- Сайдали Одилов — ёзувчи, маданият арбоби.
- Таваккал Қодиров — Ўзбекистон халқ артисти. Машхур ҳофиз.

- Юлдуз Усмонова — Дунёга машҳур хонанда.
 Қобилжон Юсупов — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист.
- Исроилжон Усмонов — Таниқли ҳофиз.
 Носиржон Отабоев — Ўзбекистон халқ артисти.
 Мамасоли Юсупов — Ўзбекистон халқ артисти.
 Рашид Содиқов — Ўзбекистон халқ артисти.
 Эргаш Абдулла — Шоир, муаллим.
 Аъзам Бўтаев — Водиллик шоир.
- Ғайратжон Мамадали ўғли Раҳмонов — Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришнинг оқил ташкилотчиларидан. Ўзбекистон Олий Мажлисининг депутати.
- Муҳиддин Дарвешев — Мовароуннаҳрда 60-йиллардан бунён этишиб чиқаётган қизиқчилар устози, Бувайда туманидан.
 Абдулла Акбаров — Истеъдодли қизиқчи. Олтиариқдан.
 Сиддиқжон Шеряев — Таниқли қизиқчи, аскиячи, актёр, фермер.
- Абдулла Раҳимбобо ўғли Мирзаев — Устоз журналист. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.
- Охунжон Ҳакимов — Севимли шоир, юз-юзлаб ширин қўшиқлар муаллифи.
- Дониёржон Эргашев — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист.
- Аъзамжон Ортиқов — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.
- Тошқўзи Муллаев — Таниқли журналист.
 Малика Мирзаева — Шоира, драматург, журналист.
 Амнижон Абдуллаев — Устоз журналист.
 Қодир Юсуний — Устоз журналист эди.
 Акрам Қодирий — Ҳажвчи ёзувчи, машҳур журналист. Асли Тўрақўрғонлик. Тошкентда, Фарғонада яшаб ижод этган.
 Ҳожимат Қодиров — Устоз журналист эди.
 Акрам Қамбаров — Устоз журналист эди.
 Холматжон Умаров — Таниқли журналист эди.
 Сайфи Узоқов — Матбаа ташкилотчиси.
 Хамиджон Мамажонов — Сураткаш журналист.
 Ғанижон Қосимов — Сураткаш журналист.
 Боҳодир Исо — Истеъдодли шоир, рассом, ҳайкалтағиш, ёзувчи.
- Иқбол Мирзалиев — Истеъдодли шоир.
 Шоҳида — Учқўприклик машҳур хонанда.
 Мирзажон Йўлдош ота ўғли Исломов — Фарғона вилоят ҳокими, шоирнинг сифдоши.

Мухторжон хожи, Абдулазиз Мансур, Алоуддин Мансур, Рустам хожи — Ўзбекистондаги машҳур дин арбоблари.

Макка ва Мадина шаҳарларида истеъқомат қилаётган ватандошларимиз Абдукарим хожи, Сафохон тўра, Аъзамхон тўра, Абдушукур қори — Ўзбекистоннинг содиқ фарзандлари.

Собир қори, Абдували хожи, Тоҳир хожи — Фарғона вилоятининг таниқли уламолари.

Мулла Бозор Охунд — Эшони мулла Бозор Охунд Машрабнинг замондоши, устози.

Бургутали Рафиқалиев — Наманган вилояти ҳокими.

Фазлий Намангоний — Амир Умархон саройида маликушшуаро мартабасида бўлган дилбар шоир.

Ҳайрат — Умрзоқ Холбой Ҳайрат (1845-1915) маърифатпарвар шоир.

Рожий Намангоний — Шоир.

Мажзуби Намангоний — Шоир. Аҳмад Яссавий издоши.

Нодим Намангоний — Сулаймон Улуғхўжа ўғли Нодим Намангоний (1844-1910). Истеъдодли ва поэтиктаъб шоир.

Мағзун — Шоир.

Шавқий Намангоний — Мулла Шамси Шавқий Намангоний (1805-1889) асарлари девон ҳолига келтирилган. Унинг «Жамеъул ҳаводис», «Панднома», «Кўқон воқеасининг тарихи» асарлари жуда аҳамиятлидир.

Сўфизода — Асл номи Муҳаммадшариф Эгамберди ўғли (1869-1937) шоир, олим, маърифатпарвар. У 1893-1898 йилларда Кўқонда яшади. Ваҳший таҳаллуси билан нопок кпшларни фош этувчи ҳажвия ва газаллар битгани учун уни Кўқондан чиқариб юбордилар. У Кавказнинг бир неча шаҳарларида, Хиндистон ва Туркияда яшади, билимини оширди.

Миллий маданият ва адабиётнинг ривожига қўшган хизматлари учун Сўфизода «Ўзбекистон халқ шоири» ушвонини олишга биринчи бўлиб эришди.

Исҳоқжон Ибрат — (1862-1937) шоир, тилшунос, тарихшунос.

Мукарамма Азизова — Ўзбекистон халқ артисти.

Парда Турсун — Ёзувчи «Ўқитувчи» романининг муаллифи.

Ҳамид Нурий — Шоир, ёзувчи, журналист.

Ширмоной Мирсултонова — Қишлоқ хўжалигининг фидойи раҳбари эди.

Туроб Тўла — Ўзбекистон халқ ёзувчиси, шоир, драматург.

Тургун Пўлат — Ёзувчи, таржумон, журналист.

Мелиқўзи Умрзоқов — Машҳур механизатор.

Азиз Турсун — Шоир, драматург.

Йўлдош Шамшаров — Таниқли ёзувчи, таржимон, журналист.

Робиддин Исҳоқов — Шоир.

Эргаш Ёндош — Шоир.

Ёқуб Аҳмедов — Дунёга танилган истеъдодли артист.

Дадахон Нурий — ёзувчи, рассом, журналист, таржимон.

Жонрид Абдуллахонов — романчи ёзувчи.

Тўра Мирзо — таниқли шоир, драматург, жамоатчи.

Хусниддин Шарипов — Таниқли шоир, драматург.

Дилшодахон Дадажонова — Жамоат арбоби. Ўзбекистон ёшлар Иттифоқининг фахрийси.

Тохирахон Маризаева — Давлат арбоби. Косонсой тумани ҳокими.

Нозимахон Чустий қизи — Жамоат арбоби.

Турсуной Мамедова — Ўзбекистон халқ артисти, водий булбули.

Ҳабиб Саъдулла — Севимли шоир, драматург, жамоат арбоби.

Эрмамат Нурматов — Шоир, журналист.

Камолитдин Раҳимов — Ўзбекистон халқ артисти. Севимли ҳофиз.

Нуриддин Бебохўжаев — Шоир, адабиётшунос, драматург.

Одилжон Носиров — Шоир, ёзувчи, олим.

Абдулла Жалил — Шоир, журналист.

Тургулўлат Сулаймонов — Устоз журналист.

Абдуқаҳҳор Ғаффорий — Қўшиқчи шоир.

Қобилжон Обидов — Андижон вилояти ҳокими.

Машариф Юсуфов — Андижон вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари.

Юсуф Андижоний ва Юсуф Сафойлар — Самарқандда Алишер Навоий билан улуғ мударрислардан таълим олган андижонлик аъми толиблар. Хуштаъб қалам соҳиблари.

Бимий — Абдураззоқ Бимий Андижоний (1850-1926) ўзбек, форс ва араб тилларида ижод этган шоир.

Оразий — Алихон Муллохон ўғли Оразий (1869 йилда Шахрихонининг Қашқар маҳалласида тугилиб, 1924 йилда шу ерда вафот этган) газалхон шоир.

Ҳайратий — Мулла Хошим Солиҳ ўғли Ҳайратий (1870 йилда Шахрихонининг Бегвачча Қашқар маҳалласида тугилиб, 1963 йилда Тошкент вилоятининг Янги йўл туманида вафот этган) газалхон шоир.

Комил Яшин — Машҳур ёзувчи, беназир драматург, устоз, жамоат арбоби.

Мирзакалон Исмоилий — Улкан ёзувчи.

Ҳабибий — Зокиржон Холмуҳаммад ўғли Ҳабибий. Ўзбекистон халқ шоири.

Сойиб Хўжаев — Ўзбекистон халқ артисти. Ҳажв устаси.

Тўхтасин Жалолов — Таниқли адабиётшунос, ёзувчи, устоз.

Узоқбой Саримсоқов — жамоат арбоби.

Бокир — Амонулло Валихонов Бокир. Шоир, олим, муаллим.

Улфат — Имомиддин Улфат, таниқли шоир.

Восит Саъдулла — Устоз шоир, олим.

Аббос Бакиров — Устоз санъаткор, машҳур киноактёр.

Рустам Раҳмон — Таниқли ёзувчи, журналист.

Мўйдин Хошимов — Устоз журналист.

Манноб Жалолов — Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг истеъдодли ташкilotчиси.

Мамажон Дадажонов — Чўлқуварлар сарбони.

Ҳайитбой Азимов — қўшиқчи шоир.

Акмал Қосимов — Андижон Давлат университетининг ректори, академик.

Мухторхон Умархўжаев — Андижон тиллар институтининг ректори, таниқли олим, жамоат арбоби.

Турсунбой Содиқова — шоира, олима, Фарғона водийсининг булбулигўёси.

Муҳаммад Юсуф — Истеъдодли шоир, энг гўзал, энг дардли қўшиқлар мауллифи, Водийнинг фахри-ифтихори.

Абдулло хожи Собиров — Андижон шаҳар ҳокими. Машҳур қурувчи.

Ҳабибулло Янгибоев — Шаҳрихон ҳокими.

Адҳамжон Ўринбоев — Бўз тумани ҳокими.

Манзураҳон Эгамова — Жалақудуқ тумани ҳокими.

Олимжон Комилжонов — Маданият арбоби.

Назиржон Саидов — Маданият арбоби.

Дадаҳон Ёқубов — Ўзбекистон «Наврўз» жамгармаси раҳбари, таниқли сўз устаси.

Абдулҳамид Нурмонов — Филология фанлари доктори. Андижон Давлат университети профессори.

Хурсанали Шарофиддинов — Балиқчидан чиққан тилшунос. Фарғона Давлат университети филология қуллиёти декани.

Турсунбой Каримова — Андижон аёлларининг сарбони.

Миртемир — ўзбек адабиётининг улкан арбоби, устоз шоир, ёзувчи, таржимон.

Олимжон Холдор — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, шоир.

Муҳаммад Али — Таниқли шоир, адиб, таржимон.

Тўлан Низом — Севимли шоир.

Мирзакарим Пирматов — Ёзувчи, журналист.
Собирижон Шокаримов — Журналист, олим, ёзувчи.
Исмоил Тўлак — Истеъдодли шоир, таниқли адабий танқидчи.

Қамчибек Кенжа — Таниқли ёзувчи, шоир.
Бекжон Раҳмонов — Андижон вилояти ишлаб чиқариш ташкилотчиларидан.

Абдусамад Ғришев — Водийнинг таниқли миробларидан.
Шаҳрихонлик.

Дилбаржон Қурбонов — иқтисодчи олим, ташаббускор муаллим.

Абдухалил Қорабоев — Шоир, журналист.

Муқимжон Ниязов — Ёзувчи, журналист.

Хабибулло — Шоир, ёзувчи, журналист.

Тўхташ Ашуров — Ҳажвчи ёзувчи.

Абдумутал Абдуллаев — Таниқли журналист. «Андижоннома» рўзномасининг бош муҳаррири.

Шерали Жўраев — Машҳур ҳофиз. Ўзбекистон халқ артисти, Навоий номи Давлат мукофоти совриндори.

Ёқубжон Исҳоқов — Навоийшунос олим.

Баҳодир Саримсоқов — Филология фанлари доктори.

Заҳриддин Муҳиддинов — ёзувчи, драматург, журналист,

Зокиржон Султонов — Ўзбекистон халқ артисти.

Нуриддин Ҳамрақулов — Ўзбекистон халқ артисти.

Ҳурият Исроилова — Оромбахш кўшиқларнинг машҳур ижрочиси.

Маннон Эгамбердиев — Ёзувчи, «Сариқ аждар ҳамласи» номи тарихий роман муаллифи.

Одилжон Абдураҳмонов — Шоир, водий адабий ҳаракатига қарашли «Олтин водий» рўзномасининг бош муҳаррири.

Усмовжон Шукуров — шоир.

Фаттоҳ қори Мамадалиев — Халқ ҳофизи, истеъдодли санъаткорлар устози.

Мукаррама Муродова — Таниқли шоира.

Ҳалима Қорабоева — истеъдодли шоира.

Замира Рўзиева — шоира, журналист.

Дилшод Барно — Машҳур тожик шоираси.

Аширмат — шоир.

Назармат — шоир ва журналист.

Абу Маҳмуд Ҳамид ибн Ал-Хидр ал-Хўжандий — Буюк олим. У Хоразмшоҳ Маъмуи томонидан Урганчда ташкил этилган илмий марказда, ҳалифаликнинг пойтахти Боғдодда илм билан шуғулланди. Рай шаҳри ҳокими Фахруддава (976-

997) таклифи билан унинг саройида жиддий ижодий ва амалий иш бошлайди. Таборак тоғида расадхона қурилишига раҳбарлик қилди. Бу ерда қуёш ҳаракатининг баландлиги ва юлдузлар мувозанатини кузатади. Олимнинг «Умумий астронимик асбобларидан фойдаланиш қоидалари», «Мамлакатнинг тузилиши ва жонланиши ҳақида рисола», «Астрономия қонунлари» сингари қатор рисоалари бизгача етиб келган. У тахминан 1000 йили Райда вафот этган.

Абу Райҳон Муҳаммад ибн Аҳмад ал-Беруний — Ҳрта асрнинг буюк кашфиётчиси, олими (937—1048).

Қамол Хўжаандий — Шайх Қамол Хўжаандий замондошларини ва кейинги кўп шоирларни ўзига эргаштира олган ғазал-саро шоир. Абдураҳмон Жомий ва Алишер Навоий ҳам унга ҳавас билан эргашиб, ғазалларига жавоблар қайтарганлар.

Абдураҳмон Жомий — Улуғ Навоийнинг пири ва дўсти. Улуғ шоир, олими, муаррих (1414-1492)

Шерозий — Хофиз Шерозий Саъдий Шерозийнинг издоши. Шерознинг дунёни лол этган булбули.

Муслихиддин Саъдий — Навоий таъбири билан айтганда: маъни аҳлининг нозик сўзлиси Шайх Муслихиддин Абу Муҳаммад Абдуллоҳ ибн Мушриф ибн Муслих ибн Машриф Саъдий Шерозий. Буюк шоир.

Қамбархон Хўжаандий, Муаттархон Хўжаандий — Тожик ва ўзбек адабиёти ривожига муносиб ҳисса қўшган шоирлар.

Маъдан — Одинамуҳаммад Маъдан XVIII аср охири ва XIX аср бошларида Хўжаанд вилоятига қарашли Ашт туманининг Панғоз қишлоғида яшаб, ўзбек ва тожик тилларида ижод этган шоир. Унинг ижодида ҳажвий йўналиш етакчи ўринни эгаллайди. 1926 йилда шоир туғилган қишлоқда унинг бир неча шеърӣй девонлари борлиги аниқланди.

Нозил Хўжаандий — Ноҳақликка шеъри билан аёвсиз қурашган шоир.

Шермуҳаммад Аҳмоли Бойтумани Хўжаандий — Шоир.

Муаззам — Шоира Муаззам (1833-1917) шеърларида оилавий ва руҳий азоблар олови бор.

Топхўжа Асприй, Фаҳрий Рўмоний, Маҳжур, Маҳзун Хўжаандий — Машҳур шоирлар. Муқимий ва Фурқатнинг ҳамқалам дўстлари.

Қори Раҳматилло Возеҳ — Шоир (1817—1894)..

Раҳим Жалил — Таниқли тожик ёзувчиси.

Пиримқул Қодиров — Ўзбекистон халқ ёзувчиси, жамоат арбоби.

Шоим Бўтаев — истеъдодли ёзувчи.

Саъдулло Асадуллаев — Таниқли адабиётшунос олим. То-
жик ва ўзбек халқлари дўстлигининг толмас тарғиботчиси.

Эргашали Шодиев — Таниқли адабиётшунос олим.

Зулфия Бобоева — сеvimли шоира.

Нурмуҳаммад Ниёзий — таниқли тожик шоири.

Жўрабек Муродов — Марказий Осиёнинг сеvimли қўшиқ-
чиси.

Жўрабек Набиев — Сеvimли ҳофиз.

Маҳдуми Аъзам — Нақшбандия тариқатини ривожлантир-
ган, такомиллаштирган етакчи назарийчи. Ҳазрат Маҳдуми
Аъзамнинг тўлиқ исми-шарифлари Сайид Аҳмад ибн Мавлоно
Жалолиддин Ҳожаги Косоний бўлиб, 1461 йилда Наманган ви-
лоятининг Косон кентида (Косон Косонсой дарёсининг соҳи-
лида жойлашган, саккизинчи-тўққизинчи асрларда Фарғона-
нинг пойтахти бўлган қадимий шаҳар) туғилганлар. Фарғона
ёки бутун Мовароуннаҳрдагина эмас, Хуросонда, Ҳиндистонда
ва бошқа мамлакатларда ҳам ул эти шариф «пиримиз» деб,
«олтмиш авлиёни етиштирган муршид» деб эъзозланадилар.
Маҳдуми Аъзамнинг бобоклонлари Мовароуннаҳрга тариқат
сулукларини тадқиқ этиш мақсадида келган саййидлардан,
яъни Муҳаммад Пайгамбаримизнинг авлодларидан бўлганлар.
Маърифатпарвар олимлар, ҳукмдорлар, давлат арбоблари, шои-
ру уламолар Маҳдуми Аъзамга қўл бериб мурид бўлганлар.
Жўйборий ҳожаларидан Муҳаммад Ислом, Шайбоний ҳукм-
дорларидан Убайдуллахон, Абдулазизхон, Жонибек Султон,
темирийлардан Заҳириддин Муҳаммад Бобир ҳам ул зотнинг
муридлари эди.

Ғавсул Аъзам — Бағдодда яшаган. Ҳазрати Ғавсул Аъзам

Муҳйиддин Саййид Абдуқодир Гилоний — Авлиёлар султо-
ни (8079-1166). Марғилонда Ғавсул Аъзамнинг авлодларидан
бор.

Ҳазрат Саййид Муҳаммад Баҳол ҳақ вал-миллат вад-дунё уд-
дин Нақшбанд ибн Саййид Жалолиддин (1318—1389) улуг
машойхлардан.

Ҳожа Авдулхолиқ Гиждувоний (1103-1179) — Гиждуво-
нда туғилиб шу ерда вафот этганлар. Каромат соҳиби бўлган
бобомиз («Рисолаи соҳибия», «Рисолаи шайхушшуюҳ ҳазрати
Абу Юсуф Ҳамадоний», «Мақомоти Хўжа Юсуф Ҳамадоний»
китобларининг муаллифидирлар.

Лев Толстой — Улуғ рус ёзувчиси.

Халил доккор — Шоирнинг она томонидан бобоси.

Усмонали Халил довкор ўғли — шоирнинг тоғаси. Мириш-кор деҳқон ва борбон.

Турдали Мақсудали ўғли Хайдаров — Шоирнинг жияни. Иқтисод фанлари доктори. Тадбиркор банки бошқарувчиси.

Ҳасанбой Эҳсонбой ўғли, Эргашали Жаббор ўғли, Мамадали Усмонали ўғли, Шаҳобиддин Эргашбой ўғли, Тўлқинжон Усмонов, Набижон Эргашали ўғли, Анваржон Ҳасанбой ўғли — Шоирнинг энг яқин қариндошлари.

Узоқбой Исоқов, Жамолиддин Сирожиддин қори ўғли, Сирожиддин қори, Мелибой қори, Туробжон Ниёзмат ўғли, ака-ука Мамариза, Мамарайм, Фазлаҳмад, Аъзамжон Зияевлар, уста Абдуғани Каримжон ўғли, Фуломжон Туробжон ўғли, Маматқул ака, Жўра тоға, Сотволди Деҳқон ўғли, Ашурали, Хайдарали акалар, Абдуллажон Исмоилжон ўғли, Жумабой Мелибой қори ўғли, Насивали, Мўминжон, Мелизиё, Аҳмаджон Эргашбой ўғли, Салоҳиддин қори Сирожиддин қори ўғли, Мунавваржон ва Анваржон Ғанибой ўғиллари, Абдурахим маталчи, Мўйдинжон Насириддин ўғли, Юнусали Туробжон ўғли, Қодиржон ва Одилжон Ҳакимжон ўғиллари, Маҳмуджон Рўзмат ўғли, Рўзматжон Абдуғани ўғли, Иброҳимжон Каримқул ўғли, Исломжон Абдуллажон ўғли, Муроджон Аъзамжон ўғли — Шоирнинг ҳамқишлоқлари, қариндошлари.

Фарҳоджон Ҳошимов, Мўйдинжон Деҳқонов, Маҳмуджон Ғофуров — шоирнинг синфдошлари.

Иқбол Назарий — Шоирнинг ҳамталаба дўсти. Олим, шоир.

Рустамбек, мулла Ҳамдам ҳожи — Шоирнинг ўғиллари.

Комилаой, Сардорбек, Сухроббек, Камолаой, Маҳбубахон, Асадуллоҳ, Убайдуллоҳ — Шоирнинг набиралари.

Нодирахон Дилбаржон қизи Сулаймонова, Каримахон Абдумалик қизи — шоирнинг келинлари.

Абдурауф Мақсудий — АҚШда яшайди. Катта мулк эгаси.

Усмонхўжа — Истамбулда яшайди. АҚШда, Туркияда ва бошқа мамлакатларда катта мулки бўлган ҳамюртимиз.

Ураимжон Каримов — Устоз савдо ходими.

Аҳаджон Муҳаммаджон ўғли Аҳмедов — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган архитектор.

Раҳматулло Аҳмедов — Вилоят ишлаб чиқаришининг катта ташкилотчиларидан.

Уста Қодир Хайдаров — Ёғоч ўймакорлиги бўйича дунёга машҳур уста, Ўзбекистон халқ рассоми.

Ғафур Ғулум номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти

Адабий-бадиий нашр
ИҶЛДОШ СУЛАЙМОН

ФАРФОНАНОМА

Водий достони

Муҳаррир Матлуба Деҳқон қизи

Рассом А. Бобров.

Расмлар муҳаррири А. Кива.

Техн. муҳаррири Хаттатова В. Қ.

Мусаҳҳиҳ Нилуфар Ортиқова.

ИБ 5326

Босмахонага 4.02.95 й. да берилди. Босишга 30.06.95 й. да
рухсат этилди. Бичими нав босмахона
қоғози. Оддий янги гарнитура. Юқори босма
шартли босма тобоқ бўёқ нусхаси **нашр**
босма тобоғи. Жами 10000 нусха. 811 буюртма.
Баҳоси шартнома асосида.

Ғафур Ғулум номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,
700129, Тошкент. Навоий кўчаси, 30.

Фарғона Политехника институти босмахонаси.